MEDICA SACRA: SIVE DE MORBIS INSIGNIORIBUS, QUI IN BIBLIIS MEMORANTUR, ...

Richard Mead

MEDICA SACRA:

SIVE, DE

MORBIS

INSIGNIORIBUS,

QUI IN

BIBLIIS

MEMORANTUR,

COMMENTARIUS.

AUCTORE

RICHARDO MEAD,

Colleg. Medicor. Londin. & Edinburg. Socio,
Reg. Societat. Sodali, & Medico Regio.

AMSTELAEDAMI,

Apud PETRUM MORTIER.

MDCCXLIX.

VIRO
CLARISSIMO ac EXPERIENTISSIMO

RUDOLPHO SCHOMBERG,

MEDICINAE DOCTORI.

S. D.

PETRUS MORTIER.

CVM illustrissimi Viri R. Mead musteum libellum, qui Medica sacra ab eo inscriptus est, typis mandare constituissem, ac circumspicerem, cuinam illum rite nuncuparem: Tv mihi primus occurrebas Vir Experientissime, cujus nomini illum dicandum esse rebar. Debetur autem id Tibi a me, tum quod Tua munificentia eum na-

tus ſim, cum pauca vel potius nulla ad nos eſſent adlata exempla, tum etiam quod ſummi Viri praeclara in rem medicam merita Tu optime noſti & jure maximi facis, unde haud vane colligebam me Tibi rem non ingratam eſſe facturum, ſi hanc occaſionem arriperem, qua tibi pro Tua comitate gratias agerem animumque meum gratum teſtarer. Verum cum tanta ſit nominis Meadii celebritas, ut illud ſolum pro omni commendatione ſufficiat; reprehendes Tu forte ipſe, quae eſt Tua modeſtia, quod libello huic Te patronum quaerere adlaboraverim. Verum nolui officio meo deeſſe aut pati temere mihi ingrati notam inuri,

in

in primis cum non haberem, cui rectius eum obferrem, & huic meo facinori aequitas ſatis patrocinetur. Conſtare etiam hac ratione volui noſtratibus, quam praeclare Tu eorum commodis inſervire ſtudeas, nec ſatis fuiſſe arbitreris, quod Doctiſſimi Barkeri librum, qui duorum ſplendidiſſimorum inter veteres medicae artis luminum medendi morbis acutis methodum, cum illa quam bini ejusdem artis antiſtites recentiores nobis tradiderunt, comparat, feliciter ac culte in Gallicam linguam transtuleris; ſed praeterea iis invidere nolis, quae Anglia Tua, magnorum ingeniorum ferax, ad artis ſalutaris incrementum in-

dies profert, atque sic ejus thesauros his in oris mire amplificare. Accipe igitur hilari fronte hancce animi mei grati testificationem ac mihi insignium Tuarum dotium cultori observantissimo fave. Dabam Amstelaedami ipsis Calendis Septembr. MDCCXLIX.

PRAE-

PRAEFATIO.

CVM aetas ingravescens missionem jam fere mihi dederit a medicis laboribus, in quibus bono publico, uti saltem spero, quinquaginta circiter annos memet exercui; tantillum, quod mihi restare poterit, in vita temporis ita in otio transigere decrevi, ut nec mihi gravis, nec aliis inutilis videar. Otii enim sui etiam reddendam esse rationem viri boni putant, & id semper honestum esse volunt.

A PRIMA pueritia literarum amore captus, postquam ad artem medendi animum appuleram, nunquam tamen intermisi doctrinae studia, assiduorum negotiorum taedium hisce oblectamentis, quasi curarum dulcibus alloquiis, subinde levans. Inter haec dum Scripta Sacra, ut hominem Christianum decet, frequentius evolvi, secundum ea, quae ad vitam aeternam & pietatis praecepta spectant, historias morborum & variarum aegritudinum, quae in illis tra-

Romae pontificum ritus, quibus exorcizantur, ut loqui amant, daemoniaci; dum homines gestus quosdam & furores, quales a malis geniis provenire putantur, simulare docti, aqua lustrali & precibus quibusdam, quasi incantamentis, sui compotes fieri, & a cacodaemonibus liberari sese fingant? Verum istae praestigiae, quantumvis oculis & mentibus ignarae plebis illudant; paulo tamen sagaciores non modo offendunt, sed & revera ipsis nocent. Hi enim, dolo perspecto, ad impietatem proni ducuntur; & omnia sacra eodem loco habentes, postquam didicerint

Relligionibus atque minis obsistere vatum (a),

plus ultra pergunt, & ausu nefando omnem Supremi Numinis sensum, ac metum, ex animis suis radicitus evellere satagunt. Qua in re haud aliter faciunt, ac si quis de Indis, an revera sint, eo dubitare velit, quod multa de iis ficta & falsa a peregrinantibus narrentur. Hinc evenit, ut apud gentes nimis superstitionibus deditas plurimi occurrant athei, etiam inter literatos; quos hoc mentis errore doctrina, & rerum scientia, immunes praestare debuit.

Hac

(a) *Lucret. Lib.* 1. *vers.* 110.

Hac igitur ſtultitia caruiſſe ſapientia prima eſt; huic proxima, res veras opinionum commentis non contaminare.

ET ſaepe quidem mirari ſoleo, cur fidei noſtrae antiſtites daemonas in ſcenam producere tantopere contendant, quo ſcilicet divinum Chriſti numen de victis hiſce infernis hoſtibus triumphos agat. An divinam Chriſti virtutem graviſſimorum morborum ſanationes, juſſu illius momento temporis peractae, minus patefaciunt; quam malorum geniorum ex hominum corporibus expulſiones? Omnia profecto miracula in humani generis commodum ab illo facta, dum caecis viſum dedit, nervis reſolutis robur, contractis flexilitatem ſuam reddidit, mortuos in vitam revocavit, elementorum proprietates aliis mutavit, & caetera id genus opera, mundi Conditoris omnipotentiam teſtata ſunt, praeſentemque Deum demonſtrarunt; qui ſolus univerſae naturae imperat, & fixum a ſe rerum ordinem pro arbitrio immutat & invertit. Qui haec igitur praeſtitit, quin daemonas etiam, ne benignum ejus propoſitum in Patris voluntate hominibus declaranda, praviſque eorum moribus corrigendis, impedirent, ſubjectos ſibi habuerit, nemo certe dubitare poteſt.

VT

Vt redeam autem ad daemoniacos, non mea eſt profecto, ſed aliorum ante me pietate & doctrina praeſtantium virorum ſententia, quam hic propono. Et proximo quidem ſaeculo inter noſtrates etiam Joſephus Meadus, theologus rerum ſacrarum cognitione nulli ſecundus, luculenta Diſſertatione eam propugnavit (a). Cum ex eadem igitur ac ille familia, quod honori mihi duco, ſim oriundus; patreque etiam Matthaeo Meado, ſummo theologo, natus: ſtudia haec, jure quaſi gentilitio, me quodammodo vindicare poſſe ſemper exiſtimavi.

Non ſum autem neſcius, quam ſit res ardua communes errores, illos in primis, qui ad religiones ſpectant, depellere. Novimus enim omnes, quantam vim ad mentem opinionibus imbuendam primae vitae habeat inſtitutio; quas adulta jam aetate delere eſt difficile. Pueri in tenebris nocturnos lemures & larvas metuunt, hinc per omnem ſaepe vitam eadem formidine trepidant. Cur ergo miramur, ſi falſa quaedam dediſcere, atque animis excutere, etiam ſeneſcentes aegre poſſimus? Neque parvi ſane momenti hanc rem eſſe is exiſtimabit, qui ſecum reputet, in quam ſeria mala

(a) *Works of Joſ. Mede, Lond.* 1677. *Diſc.* 6.

mala levia haec, utpote puerorum tantum & muliercularum terriculamenta, ut nonnullis videantur, haud raro ducunt. Horret enim animus meminisse, quot hominum innocentium myriadas post Christum natum varias apud gentes flammis damnaverit veneficiorum suspicio: dum ipsi forsan judices, aut vanis opinionibus caecarentur; aut ab irata plebe sibi metuerent, si, quos illa reos praejudicaverat, sententiis suis absolvissent. Ecquis credat quenquam sanae mentis voluisse, id sibi laudi ducere, quod nongentos circiter veneficii reos, intra annos quindecim, in unica Lotharingiae provincia, ipse capitis damnasset (a)? Et tamen ex permultis, quas idem narravit, historiis illorum, qui poenas dederunt, manifestissime apparet eos omnes non, ut ipsi imaginabantur, cum daemonibus pacta habuisse, sed revera fuisse mente captos; adeo ut palam confiterentur ea se facinora perpetrasse, quae ipsa rerum natura fieri non patitur. Sed ita fit, ut error superstitionem, superstitio saevitiam plerumque pariat. Magno igitur gaudio afficior, quod jam ab aliquot annis leges de sagis & veneficis morte plectendis apud nos prorsus sint abolitae; quum barbaram hanc crudelitatem exte-

(a) Vid. *Nic. Remigii Daemonolatreiam.*

exteri adhuc retinent, eoque pertinacius, quo minus rerum veras causas intelligant. Et certum est profecto, ita a vulgo accipi doctrinam de daemonibus, quasi pro numine quodam habendus sit diabolus; aut saltem, seposito illius metu, nullus satis constare possit cultus divinus: cum tamen diserte dixerit Apostolus, *Ideo patefactum esse Dei Filium, ut diaboli opera aboleret* (a).

ATTAMEN non ab re erit lectorem semel admonere, interpretationem *Bibliorum* a Sebastiano Castalione factam me ubique fere adhibuisse; quippe quam, habita multis in locis collatione, non modo Latinissimam, sed etiam accuratissimam, & ad sensum mentemque dictorum, tam in Hebraeis quam Graecis, maxime accommodatam deprehendi.

ΒΕΒΗΛΟΙΣ autem haec non scripsi; sed iis tantum, qui aut sacris theologicis, aut medicis, initiati sint & eruditi. Eaque de causa Latino potissimum sermone in lucem edere placuit; quem per multa jam saecula docti homines ad ea inter se communicanda, quae aut nova, aut praeter vul-

(a) *Johan. Epist.* I. *cap.* III. *vers.* 8.

vulgarem opinionem dicta viderentur, ubique fere adhibuerunt. Si quis igitur libri hujusce Anglicam versionem suscipiat, non tantum, me invito, id se facturum sciat; sed etiam contra jus illud aequabile, quo de re sua, prout libeat, statuere unicuique conceditur.

SED ut finem praefandi faciam, fidem Christianam ab omnibus suis cultoribus id in primis exigere liquet, ut quaevis humanitatis ac benevolentiae officia sibi invicem praestent. Quapropter omnino cavendum est, ne tam benefica animi affectio modis quibusvis corrumpatur; quod opiniones de bonitate divina minus consentaneae maxime faciunt. Proinde, cum ea sit temporum nostrorum calamitas, ut non tantum licitum, sed & laudabile multis habeatur, fidem & auctoritatem Christianae Religionis oppugnare, modisque omnibus elevare; nulli mirabilium narrationum explicatus, modo sint verisimiles, rerumque, de quibus agitur, naturae conveniant, intempestivi censeri debent.

CAETERUM non in animo habui singulos morbos, qui in Sacris Literis occurrunt, describere: sed illos praesertim, quorum natura vulgo minus cognita videbatur, vel saltem

ſaltem contra quos ſingularem aliquam medicinam ipſe proponendam haberem; idque eodem ordine, quo illic traduntur, Jobi calamitate ſolum excepta, cui ob ſummam antiquitatem primum tribui locum. Multa autem tam corporis quam animi mala, praeter ea, de quibus hic meminerim, ut divinam ſuam virtutem hominibus manifeſtam faceret, ſanavit ὁ τȣ͂ κόσμȣ Σωτὴρ; quorum omnium naturam & cauſas ſiquis ſcrutari vellet, rei medicae corpus neceſſe eſſet conſcribere, quod quia non praeſentis erat inſtituti, olim fortaſſe, niſi mihi

Frigidus obſtiterit circum praecordia ſanguis,

plura ad hanc rem ſpectantia, reipublicae medicae cauſa, in medium proferre non pigebit. Tu interim, Lector, haec candide accipias. Mihi autem ſatis erit bene collocatae operae, rectique animi conſcientiae frui. Vale.

CAPITVM ARGUMENTA.

XII.

CAPIT. ARGVMENTA.

MEDICA

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

D. Paul. 1 *Ep. ad Theſſal.* v. 21.

MEDICA SACRA.

CAPUT I.

Jobi morbus,

MEMORABILEM faciunt Jobi morbum res nonnullæ præter ſolitum circumſtantes & conſequentes; cujusmodi ſunt viri dignitas, ſubitanea ſtatus immutatio, res ſupra modum adverſae, incredibilis in his patientia, reſtitutio in felicitatem priori longe majorem, aegritudinis denique, qua percitus fuit, ſingularis natura.

SEDEM is habuit in regione Huſa, quam in Arabiae Deſertae parte ſeptentrionali, verſus Euphratem & Meſopotamiam, collocatam fuiſſe cenſet eruditiſſimus Fridericus Spanhemius (a). Vir admodum fuit illuſtris, omnium Orientalium locupletiſſi-

A mus,

(a) *Hiſtor. Jobi, cap.* IV.

mus, filiis filiabusque beatissimus, vitae integerrimus, & cultus Dei observantissimus. Ad probandam autem integritatem ejus, ut Satanas illum modis omnibus, salva tamen ipsius vita, affligeret, Jova permisisse dicitur. „ Hic itaque dirissimas illi calamitates intulit; captis primum a Sabaeis „ bobus omnibus, & asinis, deinde balantibus & servis, lapso de cœlo fulmine, „ incensis; camelis abactis; filiis filiabusque a vento in domum, in qua epulabantur, impingente, ea collapsa, mortuis; „ affecto denique scabie foedisque ulceribus „ toto ipsius corpore, ita ut, sumpta testa, „ sedens in medio pulvere sese scaberet. „ Hinc ex ditissimo pauperrimus, ex fortunatissimo miserrimus evasit. Neque tamen haec omnia mala illum ab animi sui constantia, & pietate erga Deum, vel minimum dimoverunt (a); quapropter Jova ab eo supplicante exoratus calamitatem omnem depulit, omnia, quae habuerat, conduplicavit, & fortunatiorem fecit (b).

ANTIQVISSIMVS autem omnium, quos quidem extitisse novimus, jure merito censeatur liber Jobi; quem nonnulli etiam patriarcharum temporibus, plurimi circa Mo-

(a) Vide *Jobi Cap.* I. & II.
(b) *Ibid. Cap.* XIII.

Mosis aetatem, & quidem ab ipso Mose, pauci post illum scriptum esse volunt (a). Mihi vero perplacet doctissimi Lightfooti conjectura, qui illum ab ipso Elihu, collocutorum uno, confectum esse opinatur; hac praecipue ratione adductus, quod hic vir de se, ceu historiae hujus scriptore, loquitur (b). Id si ita sit, ante Mosis aetatem exaratus fuisse videbitur. Caeterum utcunque haec se habeant, manifesta summae vetustatis librum hunc prae se ferre indicia certissimum est; ex quibus, quae maximi momenti esse videntur, hic breviter attingam. Nusquam in eo de exitu Israëlitarum ex Aegypto, de Mose, aut lege Mosaica, quidquam dicitur. Patriarcharum more, tanquam familiae princeps, privatis in aedibus pro peccatis liberorum suorum expiandis hostias Jobus immolabat (c). Cum integritatem suam declararet, illius fere solum idololatriae meminit, quae fuerat antiquissima, solis nimirum lunaeque cultus (d); quem apud vicinos Chaldaeos & Phoenices pri-

(a) Lege de his docte more suo differentem laudatum Spanhemium, *Lib. citat. Cap.* VIII. & IX.

(b) *Oper. Tom.* I. *p.* 24.

(c) *Job. Cap.* I. *vs.* 5.

(d) *Ibid. Cap.* XXXI. *vs.* 26, 27.

primum obtinuiſſe, & vetuſtiſſimum fuiſſe ſcimus. Aetas denique ipſius longe ſupra eam provecta, quae Moſis tempore ſtatuta fuit mortalibus, fidem facit antiquitatis. Vixit enim a tempore reſtitutionis ſuae annos centum quadraginta, ita ut ad annos plus quam ducentos vitam protraxiſſe facile credi poſſit. Seniorem enim fuiſſe, cum calamitates eum oppreſſerunt, inde colligere licet; quod, quanquam ſenes dicantur tres ipſius amici (a), ipſe tamen inter argumentandum nullum, ut Elihu, ob aetatem honorem iis deferre videtur. Ne longior ſim, cum Spanhemio ſtatuendum cenſeo, Jobi tempora incidiſſe in ſervitutem Iſraëliticam in Aegypto, ita ut neque poſteriora populi illius ἐξόδῳ, neque εἰσόδῳ anteriora fuerint.

DISPUTANT autem graviſſimi auctores, fabula ſit, an vera hiſtoria, haec narratio. Si mihi ſententiam meam hic interponere liceret, dicerem non παραβολὴν per ὑποτύπωσιν fictam, ſed ex vera hiſtoria concinnatum eſſe dramaticum poëma; & eum fortaſſe in finem, ut exemplo viri illuſtris & integritate clari, afflicti tamen & miſerrimi, omnia iſta mala, quae in captivitate ſua Aegyptiaca perpetiebatur populus Iſraëliti-

(a) *Job. cap.* XXXII. *vſ.* 6.

liticus, aequo animo ferre condiſceret. Metricum ſane eſſe hunc librum, pariter ac Davidis *Pſalmos*, *Proverbia*, *Eccleſiaſten*, *Canticum Canticorum*, confeſſa res eſt. Perſonae autem in ſcenam productae & interloquentes ſunt, Deus, Satanas, Jobus, cum uxore, tres ipſius amici, & Elihu. *Eſt ergo*, inquit Hugo Grotius, *res vere geſta, ſed poëtice tractata* (a). Antiquiſſimum certe ſcribendi genus erat poëſis, & hiſtorias veras ſuo modo ornare ſolebant poëtae, ut in vetuſtiſſimis apud Graecos & Romanos videmus. Et inter Hebraeos quoque longe poſt haec tempora Ezechiel hiſtoriam eductionis ex Aegypto carmine dramatico complexus eſt, unde *Judaicarum tragoediarum poëta* a Clemente Alexandrino appellatur (b). Neque ſane, ut mea fert opinio, ſtyli ſublimitate & elegantia, ſermonum gravitate & ſapientia, rerum naturae deſcriptionibus, morum denique ſingulis perſonis convenientium proprietate (quae quidem omnia ſunt in fabula maximi momenti) quidquam in hoc ſcribendi genere poteſt eſſe ad-

(*a*) *In loc.*

(b) Ὁ τῶν Ἰουδαϊκῶν τραγῳδιῶν ποιητής. *Stromat. Lib.* 1. *p.* 414. *ed. Oxon.* 1715.

admirabilius, & ad animos commovendos accommodatius.

Quo propius stes,
Te capiet magis.

SED finem hisce imponam, postquam de viri hujus illustris morbo conjecturam fecero. Illud autem in antecessum observare convenit, non Jobum, aut Jobi amicos; sed ipsum libri hujus auctorem, calamitatem hanc Satanae acceptam referre. Mundum nempe Supremi Numinis providentia regi, & sicut angeli sancti, quorum ministerio in largiendis beneficiis suis Deus utitur, ipsius imperio omnia procurant; ita Satanam ipsum cum ministris suis sub Dei potestate esse, neque sine permissu divino quaevis mala hominibus infligere posse, egregio exemplo ostendere voluit. Hinc cum *angeli convenirent; & apud Jovam astarent Satanas una cum iis adesse* dicitur. *Astare* autem, ut observat Rabbi Moses Majemonides (a), est accingi ad mandata Jovae accipienda, Satanas vero injussus, & sponte sua, se illis immiscuit.

VERUNTAMEN quod ad morbum attinet, cutis vitium fuisse liquet. Certum est autem

(a) *More Nevochim*, *Par.* III. *cap.* XXII.

autem, ut foedis in summa pelle ulcerationibus ab omni aevo quam maxime patuerunt Hebraeorum corpora, unde carnis suillae esu illis interdictum fuisse putant eruditi (quippe quae crassum, & aegre perspirabile nutrimentum sanguini subministrans, istiusmodi corporis constitutionibus minime convenit) ita eo gravius saeviisse haec incommoda, quo calidiores regiones incolebantur, qualis est Arabia Deserta. Atque ob hanc causam auctores exteri, quibus despectui & invisus erat populus Judaeus, illum ex Aegypto pulsum fuisse tradunt; nimirum ne scabies & vitiligo, morbus illis communis, lepraque dictus, ad plures serperet (a). At vero alius est morbus isto longe deterior, in Aegypto adeo frequens, ut illic vernaculus esse dicatur (b), qui in torrida hac terra etiam nasci facile potuit, elephantiam intelligo. Is, leprae fere congener, viri hujus integerrimi corpus forsitan corruperat, de quo in capite proxime sequenti plura dicemus.

AD

(a) *Justin. Hist. Lib.* XXXVI. *C.*2. & *Tacit. Hist. Lib.* V. *ab initio.*

(b) *Lucret. Lib.* VI. *vs.* 1112.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in media.

AD ſummam igitur Deus, beneficus ſemper & miſericors, cultoris ſui conſtantiam animi, & patientiam in adverſis, auctis in immenſum ejus facultatibus, cum felicis etiam familiae incremento, tandem remuneravit.

CAPUT II.

Lepra morbus.

ATROCISSIMUS erat, qui Judaeorum corpora frequenter foedabat morbus, lepra dictus. Ejus signa in sacris literis exposita hujusmodi erant (a). „ In cute oriebantur papulae; pili in album colorem mutabantur; affectus facies cute erat depressior; cum morbus inveteraverat, tumor albus fiebat in cute, cui inerat caro viva; crescebat indies haec labes, & per corpus serpebat. " Proinde non tantum corpora, sed & „ vestes, imo (quod mirum videatur) utensilia pellicea, quin & ipsos aedium parietes, occupare dicitur hoc malum. „ Idcirco de his etiam purificandis praecepta traduntur.

DE contagione hujus morbi dissentiunt auctores medici. Et, quoniam de tam pestifera illius vi, quae vestes atque aedium parietes occupare posset, nec Arabes nec Graeci medici, qui multa de illo scripserunt,

(a) Vid. *Levitic. Cap.* XIII. & XIV.

runt, memoriae aliquid tradiderint; num ea, quae Judaeos infestabat, a communi lepra diversa plane fuerit, disputant doctores Hebraei; omnesque affirmant, *nunquam in universo mundo inventam esse lepram vestium & domorum, nisi in sola Judaea, & solo populo Israëlitico* (a).

Ego super hac re, quae veri mihi simillima videntur, proponam. Contagium aliud alio est subtilius. Est enim, quod halitu solo in corpus recipitur; quale in peste, variolis, aliisque febribus malignis, observamus. Est etiam, quod non nisi tactu contaminat; aut interno, ut luis venereae virus; aut externo, ut scabiei noxa, quae pannorum laneorum vel linteorum fricatione immittitur. Potuit ergo lepra, quae scabiei species est, hoc modo in hominem sanum transire. Fortasse etiam vitae consuetudine, pariter ac tabem, *contagiosam esse, & convictu cum phthisico contrahi, corruptis putrefactisque pituitis in pulmonem hominis sani delabentibus*, notavit Fracastorius (b). Neque aliter de elephantia, leprae congeneri morbo, sententiam dicit Aretaeus; qui *cum morbo hoc affectis versari atque vitam agere, non minus, quam cum pestilentia contaminatis*,

(a) Leg. *Critic. Sacr. ad Levit. Cap.* XII.
(b) *De morbis contagiosis*, *Lib.* II. *Cap.* IX.

tis, metuendum esse monet; contagionem enim per inspiratum aërem communicari (a).

At nodus difficilis hic solvendus est. Dicit enim Moses, *Si in leprae affectu animadvertatur tumor albus in cute, factaque sit pilorum in illa in album mutatio, & insit in cute caro viva; lepram esse in corporis cute inveteratam. Sin autem lepra effloruerit in cute, & totam morbidi cutem a capite ad pedes occupaverit; tum morbidus purus judicandus erit* (b) Manifestum est igitur, ut opinor, duas hic designari morbi hujusce species; unam, in qua cutis erosa exulcerabatur, ita ut caro viva subtus appareret; alteram, quae in summa cute tantum efflorescebat, quae & ipsa quasi squamis quibusdam exasperabatur. Ab isto igitur discrimine evenit, ut ille morbus contagiosus esset, hic non item. Squamae enim furfuris instar, aridae & leves, in cutem non penetrant; at materia purulenta, ex ulceribus ejus effluens, corpus summum corrumpit. Sed de morborum differentiis, qui cutem foedant, operae pretium erit legere, quae congessit vir rei medicae & linguae Romanae studiosissimus,

(a) *De caussis diuturnorum morborum, & de curationibus eorundem*, *Lib.* II. *Cap.* XIII.
(b) *Levit. Cap.* XIII. *vs.* 10. &c.

mus, Joannes Manardus (a).

NULLO non tempore notus fuit hic morbus; saevior vero semper erat in Syria & Aegypto, utpote regionibus calidioribus, quam in Graecia & aliis Europae locis; quin etiam hodie frequens est in iis nationibus. In Damasco enim, ut a viatoribus accepi, duo sunt nosocomia leprosis sanandis destinata. Et Edessa fontem habet, in quo lavantur quotidie, ut antiquitus in more fuit, magno numero hac cutis foeditate affecti.

QUINIMO praecipuas, quae in leprae Mosaicae descriptione occurrunt, notas, exceptis duntaxat vestium & aedium inquinamentis (de quibus mox dicam) a medicis Graecis memoratas legimus. Ipse Hippocrates λεύκην appellat Φοινικίην νῦσον, *morbum Phoenicium* (b). Φοινικίη enim pro Φθινικὴ legendum esse ex Galeni *explicatione linguarum Hippocratis* manifesto apparet; apud quem Φοινικίη νῦσος est morbus, qui *in Phoenicia & aliis orientalibus regionibus frequens est* (c). Congeneres autem morbos esse *leucen* & *elephantiam* in capite praecedente dixi (d); unde,

(a) *Epist. Medicinal. Lib.* VII. *Epist.* 2.

(b) *Prorrhetic. Lib.* II. *sub finem.*

(c) Ἡ κατὰ Φοινίκην, ἢ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικὰ μέρη πλεονάζουσα.

(d) *Pag.* 10.

de, ut idem obſervat, alter altero interdum mutatur (a). Caeterum qualis ſit uterque affectus, ex nullo auctore melius diſcemus, quam ex Celſo. Is circa imperatoris Auguſti tempora praecipua omnia, quae Graeci, tam medici quam chirurgi, ad artem medendi ſpectantia ſcripſerant, collecta & in ordinem digeſta, in ſuum, hoc eſt, in Latinum ſermonem elegantiſſime & ſapientiſſime convertit. De *leuce* autem verba ejus ita ſe habent. *Vitiliginis*, inquit, *tres ſpecies ſunt.* Ἄλφος *vocatur, ubi color albus eſt, fere ſubaſper, & non continuus, ut quaedam quaſi guttae diſperſae videantur; interdum etiam latius, & cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit.* Μέλας *colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbrae ſimilis, caetera eadem ſunt.* Λεύκη *habet quiddam ſimile* ἄλφῳ, *ſed magis albida eſt, & altius deſcendit; in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia haec ſerpunt, ſed in aliis celerius, in aliis tardius.* Alphos & melas *in quibuſdam variis temporibus oriuntur & deſinunt.* Leuce, *quem occupavit, non facile dimittit* (b). *In* elephantia *vero*, ut ſcribit, *totum corpus afficitur ita, ut oſſa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebroſque tumores habet; rubor*

(a) *De ſimpl. medicam. facult. Lib.* XI.
(b) *De medicina, Lib.* V. *Cap.* XXVIII. §. 19.

rubor paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis inaequaliter crasso, tenuis, dura, mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur; corpus emacrescit; os, surae, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus est, digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur (a). Hisce congruentia sunt, quae apud Arabas medicos leguntur. Avicenna, horum princeps, *lepram* esse dicit, *quasi cancrum communem toti corpori* (b). Ex his igitur omnibus manifestum fit, lepram in Syria non natura, sed gradu tantum, ab illa in Graecia, quae λεύκη ibi vocabatur, diversam fuisse; & ipsum hunc morbum interdum apud Graecos, maxime vero inter Arabas, elephantiae affinem fuisse. Caelum enim, & victus ratio, morbos omnes in cute prorumpentes in pejus evehunt.

QUOD ad vestium autem contagia attinet, certissimis experimentis compertum est, non tantum in peste, & aliis nonnullis febribus; in quibus per cutem pustulae malignae protruduntur, ut in variolis & morbillis; sed & in ipsa vulgari scabie morbidam vim in rebus quibuslibet pelliceis, laneis, linteis, & sericis exceptam diu haerere, & hinc in sana corpora transire. Potuit

(a) *Lib.* III. *C.* XXV.
(b) *Canon. Lib.* IV. *Fen.* 3. *Cap.* I.

tuit igitur facile per talia leprosum virus in illos, qui haec gestabant, aut contrectabant, seminis ad instar spargi, & cutem labe sibi propria corrumpere. Summa enim corporis, pars quantumvis mollis & laevis videatur, foraminibus tamen pervia, & sulcis aspera, nidum praebet particulis ex tabo spirantibus, minutissimis quidem illis, sed maxime actuosis. Sed haec in libro *De peste* fusius exposui (a). Contagiosum autem istud seminium humore acri & salso, a sanguine derivato, commiscetur; qui, cum natura partim in nutrimentum cedere, partim per cutem exsudare debuisset, hujus squamulas corrumpit; quae aridae factae, & albae, interdum etiam niveae, a cute resolvuntur, ac furfuris ritu decidunt. Et licet morbus hic apud nos, quibus caelum est frigidius, rarus admodum & insolitus sit; vidi tamen ipse rusticum quendam ita miserabiliter toto corpore illo occupatum, ut cutis quasi nive cooperta splenderet; squamae vero furfuraceae assidue defricabantur, subtus apparente carne viva. Miser iste in loco uliginoso vitam omnem transegerat, pravo victu & aqua corrupta sordidum corpus sustentans.

At difficilior multo est de domibus pollutis

(a) *Cap.* 1.

lutis quaestio. Vix enim natura fieri posse videtur, ut in parietibus siccis, & ex dura materia coagmentatis, nasci & se diffundere potuissent maculae leprosae. Subiit tamen aliquando mentem meam evenire potuisse, ut in muris aedium, qui ex materie admodum varia, calce fortasse, lapidibus, terra bituminosa, pilis animalium, & similibus commistis, constructi erant, exaestuando *scrobes virides aut ruffos intra superficiem* parerent (a); qui, cum leprosam in corpore humano scabiem quodammodo referrent, *lepra in domo* vocabantur. Facillime enim effervescunt corpora natura diversa, cum permiscentur & coëunt. Humor igitur istiusmodi prorumpens paulatim in pariete serpsisse, & licet non esset contagiosus, foetido tamen & insalubri halitu incolis noxam & perniciem adtulisse censeatur. Nec dissimile quiddam haud raro nostris in domiciliis observare licet, ubi in muris, gypso parum idoneo obductis, sales calcarii & nitrosi niveo fere colore propullulant. Sacerdotibus autem domus eorum data fuit invisendi potestas; qui, ubi hanc foeditatem animadverterent, muros primum circumradere; deinde, si perstitisset adhuc vitium, etiam domum diruere, & totam extra

(a) *Levit. Cap.* XIV. vs. 37.

extra oppidum in locum immundum exportare jubebantur.

Scio hoc ita enunciari, quasi Deus ipse domum hac peste affecisset. At notum est in Judaica historia istum loquendi morem haud inusitatum esse; ut in calamitatibus & rebus malis, quae nec opinato eveniunt, & terrorem incutiunt, illa interdum a Deo fieri dicantur, quae a causis naturalibus proveniant. Nec id facile credam, quod tamen nonnullis videtur, Deum ipsum, qui populum suum omnibus immunditiis immunem semper esse jussit, foedissima hac poena, edito miraculo, quenquam multare voluisse. Illud extra dubium est, ita constituta fuisse legis Mosaicae praecepta, ut populum ab idololatria & vanis religionibus averterent, simulque ab omnibus immuditiis purum praestarent (a). Huc spectabant sanguinis in cibo, morticinorum, carnis suum, & aliorum quorundam animalium interdictio (b). Haec enim omnia nutrimentum crassum, quod in morbis, qui cutem occupant, incommodum est & noxium, corpori suppeditant.

VT

(a) *Mos. Majemonid. More Nevochim*, *Part.* III. *Cap.* XXXIII. & XLIIX.

(b) *Lev. Cap.* XI. & XVII.

VT theologicis autem hisce medicum aliquid adjiciam, experientia compertum habeo, non aliud dari adversus foedum hunc morbum praestantius remedium *tinctura cantharidum*, qualis in *Pharmacopoeia Londinensi* proponitur. Haec ejus vis insigni illi virtuti urinam movendi, qua pollent ista insecta, debetur. Magnus enim renes inter & cutis glandulas consensus, ita ut humores in has delati per illos facile viam inveniant, & urinae profluvio expurgentur; contra vero, ubi renes diutius officio suo quacunque de causa defuerint urinosus liquor per cutis meatus interdum transudat. Interponenda tamen per vices erunt medicamenta ejus generis cathartica, quae crassis & acribus humoribus foras ejiciendis sunt maxime accommodata.

CA-

CAPVT III.

Regis Sauli morbus.

CVM „ Saulus rex Jovae ſpiritu deſtitu- „ tus à malo ſpiritu, auctore Jova, „ vexabatur; ſuaſerunt ejus aſſectatores, ut „ ſuis famulis negotium daret, ut aliquem „ tangendae citharae peritum conquirerent, „ qui eum malo Dei ſpiritu correptum pul- „ ſandis fidibus mitigaret. Quod cum, ac- cerſito Davide, factum eſſet, „ quandocun- „ que accidebat Saulum divino illo ſpiritu „ corripi, David correptam citharam manu „ pulſabat; atque ita reſpirabat Saulus, &, „ faceſſente ab eo malo illo ſpiritu, mitiga- „ batur (a). „

MANIFESTVM mihi videtur regis hu- jus morbum veram inſaniam fuiſſe, ex eo ſcilicet genere, quae in triſtitia conſiſtit, & quam atram bilem contrahere dixerunt medici veteres. Haec autem incertis vici- bus illum occupabat, ut ſaepe fit in iſtiuſ- modi generis malis. Neque latere poterat aegri-

(a) Vid. *Regum Lib.* 1. *Cap.* XVI.

aegrimoniae illius causa, utpote qui Jovae mandato regno suo nuper erat exutus. Aptissimum autem erat, quod adhibebatur remedium, citharae nimirum pulsatio. Jam olim enim medici ad discutiendas tristes cogitationes symphonias, cymbala, strepitusque proficere docuerunt (a); quorum virtutem juxta leges geometricas nos alibi exposuimus (b). Hinc etiam clarius patet causas naturales habuisse istum affectum, qui enim alias posset citharae cantus illum depellere? Consilium autem in homine & prudentia Dei spiritus, eis vero destitutus a malo spiritu vexari, hoc est, mente capi, ex Hebraicae linguae usu dicebatur.

NON sum nescius Judaeos loquendi modo sibi familiari ad angelorum malorum, Jovae ministrorum, potentiam hujusmodi morbos referre solitos esse; quin & nunc dierum viros quosdam doctissimos eandem sententiam tueri. Mihi vero, si libere id, quod censeo, profari liceat, non recte videntur ad iram divinam referri morbi, quos causas naturales habere ostendi potest; nisi diserte denuncietur illos divinitus immitti. Cum enim in delictorum poenam proveniant, frustra esset Summi Legislatoris propositum, nullo dato do-

(a) Vid. *Celsum*, *Lib.* III. *Cap.* XVIII.
(b) *Mechan. Acc. of Poisons*, *Essay* II. 4. *ed.*

documento, quo vindicta ejus ab eventibus vulgaribus distingueretur; quoniam insontes etiam funesti ejusmodi casus incessere possunt. Porro rationi consentaneum videtur, ut inflicta ab Omnipotenti Judice damna aut immedicabilia sint, aut ab ipso solo tollantur; quo clarius elucescat ejus cum aequitate juncta potentia. Tali discrimine ea, quae miraculo fiunt, ab iis, quae contingunt natura, dignoscuntur. Neque enim credere par est, id velle rerum Opificem ter Optimun Maximum, ut irrita sint opera sua. Idcirco notatu dignum est, caveri semper in sacris historiis, ut in istiusmodi casibus divina vis manifestissima sit, & omnibus compareat. Ita cum Jova ob peccatum commissum Mariam lepra contaminavit, & illam, Mose veniam deprecante, sanam reddere voluit, post septem demum dies id factum est (a). Gihezis lepra in ipso suaque progenie perpetuo haesit (b). Azarias rex, quod sacella non demolitus esset, lepra ad mortem usque adfectus est (c). Ananias & conjux ejus, Petro miraculum id edente, exanimati subito

(a) *Numer. Cap.* XII. vs. 14.
(b) *Regum Lib.* IV. *Cap.* V. vs. 27.
(c) *Regum Lib.* IV. *Cap.* XV. vs. 5.

bito corruerunt (a). Elymas magus, in poenam fraudis ſuae & ſceleris, a Paulo caecitate ad tempus percuſſus eſt (b). Cum ergo comminationes & indicia morborum, inſolito modo inferendorum, nunquam non proferantur; quidni, ubi illa deſunt, nihil ſupra naturam eveniſſe dicamus? Et hoc quidem de aliis etiam calamitatibus ſemel in univerſum dictum velim.

(a) *Act. Apoſt. Cap.* v.
(b) *Ib. Cap.* XIII. vſ. II.

CAPVT IV.

Jorami regis morbus.

De Joramo Judaeae rege narratur, quod, cum is Jovam offendiſſet, „ Jova „ eum tam inſanabili inteſtinorum morbo „ affecit, ut continuatis diebus, peracto „ biennii ſpatio, ejectis cum morbo inte- „ ſtinis, mortuus ſit morbo graviſſimo (a). „ Hunc eundem interitum habuiſſe perhibentur impii reges duo, Antiochus Illuſtris & Agrippa, de quibus id dictum fuit: Εἰς τί τὰ σπλάγχνα τοῖς οὐ σπλαγχνιζομένοις (b).

Non alius autem, ut mihi videtur, fuit hic morbus, quam gravis dyſenteria. In hac enim inteſtina exulcerantur, ex quibus cruor manat, cum ſtercore aliquo ſemper liquido, & quibuſdam quaſi mucoſis; nonnunquam etiam carnoſa quaedem ramenta ſimul deſcendunt, ita ut ipſa inteſtina ejici videantur.

(a) *Paralipomen. Lib.* II. *Cap.* XXI. vſ. 18.
(b) Vid. *Grotii notas ad hunc locum.*

CAPUT V.

Ezechiae regis morbus.

„ CUM Jovae mandato Ezechiae lethaliter aegrotanti nunciasset Esaias vates, „ illum moriturum esse, neque revaliturum; Jova, precibus ipsius exauditis, „ Esaiam reverti jussit, & dicere, se illum „ sanaturum post triduum. Jussit autem „ Esaias *massam ficuum* sumi, eamque ulceri imponi; quo facto, ille convaluit (a). „

ID mihi verisimillimum videtur, febre laborasse regem, quae in abscessum desinebat. In hujusmodi autem casibus ea semper conveniunt, quae suppurationem promovent, cataplasmata in primis, quae digerunt & resolvunt; neque aliud fere praestantius est illo, quod ex *ficubus aridis* conficitur. Ita, cum verbo solo poterat, maluit Omnipotens remediorum naturalium efficientia morbum hunc depellere. Quo certe docemur in rebus adversis, adjunctis ad Deum precibus ut incepta secundet, usum illorum, quae beneficus nobis indulsit, non negligere.

CA-

(a) *Regum Lib.* IV. *Cap.* XX.

CAPUT VI.

Senectus morbus.

SENECTUS *ipsa est morbus*, ſicut recte dixit poëta (a). Cum itaque elegantiſſimam ejus deſcriptionem, a regum ſapientiſſimo Solomone factam, cum voluptate ſaepe perlegerim; non alienum eſſe puto a propoſito meo, ſi dilucidius illam, prout potero, exponam atque illuſtrem. Sunt enim quaedam intellectu non adeo facilia, quod ἀλληγορικῶς omnia exprimere voluit facundus concionator. Primum autem ipſam orationem lectoris oculis ſubjiciam, quae ita ſe habet.

„ MEMENTO Creatoris tui, dum juve-
„ nis es, antequam veniant mala tempora,
„ accedantque anni, quibus te delectari
„ neges: antequam tenebreſcat ſol atque
„ lux & luna & ſidera, redeantque poſt
„ pluviam nubes; tum quum domus cuſto-
„ des trement, & nutabunt milites, & ceſ-
ſa-

(a) *Terent. Phorm. Act.* IV. *Sc.* I. *vſ.* 9.

„ ſabunt imminutae molae; & caligabunt „ ſpectantes per meatus; & claudentur „ fores extrinſecus, cum exili ſonitu mo- „ lae, & ſurgetur ad avis vocem; & caſ- „ ſae erunt omnes muſicae puellae: quum „ etiam alta & illiſus in via timebuntur; „ & florebit amygdalus; & convenient ci- „ cadae; & peribit apetitus, diſcedente „ homine in aeternam domum ſuam & cir- „ cumeuntibus in vico lugentibus: ante- „ quam abrumpatur argentea catena; & „ quaſſetur guttus aureus; & urna franga- „ tur ad ſcatebram; & conquaſſetur ad fo- „ veam currus; redeatque pulvis in terram, „ qualis fuerat; & ſpiritus ad Deum redeat, „ qui eum dedit (a),

A MENTIS erroribus incipit enumeratio malorum. *Tenebreſcit*, inquit, *ſol atque lux & luna & ſidera.* Perceptiones animi in ſenibus ſunt minus vividae, rerumque ideae & imagines confunduntur, ac memoria deperditur; unde intellectum vim ſuam paulatim amittere neceſſe eſt. Sapientia & intelligentia *lumen* ſaepe in ſacris literis vocantur (b); contra vero *tenebris obduci*, & caecutire dicuntur, quibus rerum notitia eri-

(a) *Eccleſ.* XII. 1——7.
(b) *Job.* XVIII. vſ. 5, 6, 7.

eripitur (a). Recte enim Cicero, *Ratio* inquit, *est quasi quaedam lux lumenque vitae* (b). Hinc Deus Optimus Maximus *Pater luminum* appellatur (c). Deficientes igitur animi virtutes ſunt quaſi obumbrata mundi lumina. Scio haec cum complurium doctiſſimorum interpretum ſententiis pugnare, qui *luminum obſcuritatem* ad nativum & proprium verborum ſenſum explicant, & *viſus defectum* intelligi putant. Miror autem illos non advertiſſe, omnia in hoc capite, etiam minima quaeque, verbis tranſlatis efferri. Etenim ut in depingendis ſenum calamitatibus actionum mentis laeſiones, quae ſunt omnium graviſſimae, non erant praetermittendae; ita non poterant hae clarius exprimi, quam per lucidorum caeli corporum obſcurationem, quae orbem regunt, & temporum viciſſitudines faciunt. Quod praecipue autem hic obſervandum venit, *viſus vitia* in numerum malorum mox refert, neque eandem rem certe iterare voluit.

AT pergit interim, proximeque adjungit, quae cum jam dictis bene convenire videntur. *Redeunt poſt pluviam nubes.* Curae

(a) *Matth. Cap.* VI. vſ. 23. I *Joh. Cap.* II. vſ. II.
(b) *Academ.* IV. 8.
(c) *Jacob. Epiſt.* I. 17.

rae nimirum & molestiae aliae alias insequuntur, & assidue senio confectos premunt. Sicut in humidis regionibus & tempestatibus obnoxiis, etiamsi exhaustae videantur nubes, succedunt mox aliae, & pluviae recentes perpetuo fere ingruunt. Haec autem incommoda eo fiunt graviora, quo vires animi ad ea sustentanda aut depellenda minus nunc, quam olim, idoneae reddantur.

SED a mente ad corpus jam rex transit. *Domus*, inquit, *custodes trement*, *& nutabunt milites*, *& cessabunt imminutae molae*. Membris etiam, ac firmissimis corporis partibus sua dies adfert damna. Nervorum scilicet resolutio manus ac genua infestat. Hinc illae injuriis propulsandis, & innumeris vitae usibus, ad quos natura sunt instructae, inhabiles evadunt; haec vero oneri suo sustinendo imparia agilitatem suam amittunt; flexuque vacillant. Dentes item molares aut excidunt, aut corrupti pereunt; ita ut pauci ad cibos duriores conficiendos amplius restent. In vocis Hebraicae interpretatione, quam hic *dentes molares* reddidi, Atiam Montanum secutus sum, qui recte, ut opinor, ita transtulit. Numero enim plurali hic ab auctore usurpatur, qui postea in singulari, sed diverso plane sensu, adhibet, ubi de gustandi sensu agit; ut mox

mox oſtendam, cum ad locum iſtum deveniam. Singulorum enim ſenſuum defectus, qui ſenectuti fere obrepunt, quin Solomon hic deſcribere voluiſſet, nequaquam mihi dubium eſſe videtur.

AD hos itaque jam progrediens a *viſu* initium capit, *Caligabunt*, inquit, *ſpectantes per meatus.* His autem verbis deficientem oculorum aciem deſignari manifeſtum eſt, quam plerique omnes affecta aetate experienta ſua percipiunt.

SEQVITVR *guſtatus*, quem ita deſcribit: *Claudentur fores extrinſecus, cum exili ſonitu molae.* Sicut ſenes propter appetitus imminutionem labra ſua rarius, quam olim, aperiunt; ita ob dentium ad cibos comminuendos defectum ſonitu etiam minori id faciunt. Horum autem poſterius incommodum eleganter admodum verbis *exili ſonitu molae* deſignari videtur. Etenim voce *mola*, quae Hebraice hic numero ſingulari adhibetur, ciborum confectio denotari poteſt; quae cum a ſenibus non dentium, qui jam perierunt, ſed gingivarum fiat opera, ſonitu leniori peragitur.

DVLCE laborum lenimen, viriumque fractarum reparatio, ſomnus eſt. Appetitus autem imminutio, cibique faſtidium, plerumque hunc aufert. Hinc damnum illud ſenilis aetatis priori ſubjungens ait:

Sur-

Surget ad avis vocem, hoc eſt, ad primum galli cantum ſenex expergiſcitur. Quare cum imbecillum corpus longiorem deſideret quietem, brevior & interrupta ei contingit.

SED redit ad ſenſus, inter quos tertio loco *auditum* memorat; ad cujus beneficia percipienda aurium uſum nobis praebuit Creator. Hunc autem aufert interdum, raro non minuit, aetas ingraveſcens, quod verbis ſequentibus rex indicare voluit: *Caſſae erunt omnes muſicae puellae.* Sic enim auriculas appellare placuit, quibus tunc temporis non tantum ſonorum oblectamentum fruſtra quaeritur; ſed, quod multo eſt moleſtius, voces etiam alloquentium haud facile percipiuntur: quo cum jucunditas, tum maxima ſimul vitae commoditas, ſenſim perit. Hinc in *Hiſtoria Judaica* Berzellaeus, octoginta annos natus, conqueritur ſe *fidicinum fidicinarumque cantus audire* amplius non potuiſſe.(a)

HAEC aurium damna, quae *tangendi* ſenſus patitur, proxime excipiunt. *Tactus* autem, ut ait Cicero, *in toto corpore aequabiliter fuſus eſt, ut omnes ictus rerumque appulſus ſentire poſſimus* (b). Ad corporis igitur, tu-

(a) *Reg. Lib.* II. *Cap.* XIX. vſ. 35.
(b) *Nat. Deor.* II. 56.

tutamen, & complurium malorum, quibus perpetuo fere objectatur, depulsionem, hic sensus inter alios ejus usus plurimum confert. Id quod auctor sagacissimus hoc loco potissimum respicere censeatur, cum dicit: *Alta & illisus in via timebuntur.* Etenim ut senes, in via plana & aequali ambulantes, membrorum imbecillitate instabiles agunt gressus; ita in asperam & fragosam incidentes, sensus hujus torpore haud tempestive satis praesentiunt, quin si depressior sit titubandi, sin altior cespitandi ac pedem offendendi, periculum adeant. Non immerito, ut timore isto perculsi, hic repraesentari videntur.

E SENSVVM numero restat *olfactus*, ad quem postremo deveniens, imminutionem ejus in senibus non minus eleganter, quam breviter, hoc pacto describit: *Florebit amygdalus.* Quibus verbis indicare videtur, senes tanquam in perpetua hieme constitutos, verni & aestivi temporis gratissimos odores, ex plantis ac floribus emissos, haud amplius percipere. Hieme autem florere hanc arborem ex Plino discimus, qui de illa tractans, *Floret*, inquit, *prima omnium amygdala, mense Januario* (a). De canitie haec a plerisque interpretibus explicari haud igno-

(a) *Lib.* XVI. §. 42.

ignoro, quam, ut certissimum fere senectutis signum, per albos amygdali flores denotari volunt. At enim, cum quatuor sensuum defectus per indicia tam clara & perspicua scriptor prudentissimus depinxerit, quintum silentio penitus praeterire voluisse quis credat? Quid, quod crines albi pro certo & indubitato senectae indicio minime censeri debent; cum non paucos, qui vel in media aetate, viribus corporis nondum affectis, canescunt, reperire liceat? Praeterea, quod de amygdali floribus aiunt, huic rei minime convenire videtur, qui non album sed purpureum colorem exhibent. Sed hactenus de sensibus, ad reliqua pergamus.

LONGA aetate provectis commune malum est *hernia*, tam illa, quae devoluto in scrotum intestino, aut omento fit; quam quae, distrahente eam humore, nascitur. In utraque autem tumor exoritur. Infestum hunc morbum cum locusta comparare voluit concionator. *Oneri*, inquit, *erit locusta.* Sic enim melius, quam *convenient cicadae* (ut vertit eruditissimus Castalio) verbum verbo redditur phrasis Hebraea. Et versio quidem vulgata habet *impinguabitur locusta.* Septuaginta interpretes Παχυνθῇ ἡ ἀκρίς. Versio etiam Arabica, Latine reddita, *pinguescet locusta.* Nostra vero Anglicana,

na, *The grasshopper shall be a burden* Scimus linguam Hebraicam semper esse verecundam, & scriptores sacros in iis exprimendis, quae ad partes naturales pertinent, inhonestis & obscoenis vocibus abstinentes alias mutuari, atque a rebus quibuslibet, ne castas aures offendant, similitudines ducere. Quod in regis hujusce *Cantico Canticorum* quam maxime observare licet. Deforme autem animalculum est locusta, ex solo fere abdomine constans; quam, in primis cum ovulis suis gravescit, scrotum, hernia tum efactum, cum parte virili referre quodammodo dici potest.

PARTIBVS hisce tali modo affectis, *appetitum perire* addit vir scientissimus; non tam ad cibos hic respiciens, quam ad illa , quae vigenti congruunt aetati. Nam , ut dixit *artis amandi* magister: *Turpe senilis amor* (a).

TANTO igitur malorum cumulo senes oneratos ad mortem deprimi; & suorum luctu *aeternam domum suam*, qua corpora conduntur, *discedere*, nemini mirum esse potest. Caeterum intra hos fines aerumnas eorum, dum vivunt, haud semper consistere, sed alias quoque nonnunquam accedere, in reliqua orationis parte monemur.

NON

(a) *Ovid. Amorum L.* 1. *Eleg.* IX. vs. 4.

NON enim membris tantum atque artubus decreſcit per aetatem ſuum robur, ſed & ſpina dorſi, imminuta indies musculorum & ligamentorum vi, aliquid de ſua ſtabilitate deperdit: hinc ſenex erectus ſtare nequit, & pronum in terram, qua brevi tegendum erit, corpus inclinat. Haec *catenae argenteae* aſſimilatur, quae *abrumpi* dicitur. Vertebrae enim, ex quibus conſtat, quaſi annuli ſunt, & in poſteriorem partem, incurvato corpore, prominent. Quinetiam medulla, quae per has fertur, *argentei* ſive albidi coloris reperitur.

QVAE hactenus dicta ſunt, difficillimos explicatus non habent. Tria autem, quae concionem concludunt, incommoda revera ſunt aenigmata, & Oedipi conjectoris indigent; qui tamen cum, ſaltem me judice, nondum repertus ſit, ipſe pro viribus ea ſolvere conabor. *Quaſſatur*, inquit, *guttus aureus: urna frangitur ad ſcatebram: & conquaſſatur ad foveam currus.*

DESTILLATIONES humoris ex capite in nares, fauces, & pulmonem ſenes vexant; quae profluenti ex quaſſata ampulla, vel *gutto*, aquae aſſimilantur. Propter dignitatem vero capitis *aureus* dicitur *guttus.*

NEQVE a capite tantum defluit pituita, ſed & aliae partes liquorem ſuum ordinate effundunt. A renibus enim (quorum cavitas

tas etiam nunc ab anatomicis *pelvis* dicitur) quod in iis ſecernitur ex ſanguine, in veſicam profluit; quae ad debitum tempus propter reſolutum ſuum ſphincterem, quaſi *fracta ad fontem urna*, id retinere nequit. Hinc foedum urinae ſtillicidium aſſidue moleſtiam creat.

ET hae quidem noxae ſingulas partes premunt; poſtrema vero, cum in hac oratione, tum in ſenibus calamitas, eſt univerſi corporis afflictio. Sanguinis ipſius curſus interrumpitur; hinc ſpiritus difficultas, apoplexia, aut lethargus miſellos occupat. Cor etiam, vitae principium & fons, vi ſua defectum jam concidit, *& in foveam labitur quaſſatus currus.* Ignorabant quidem veteres ſanguinis circuitum; at vitalem hunc humorem huc illuc per corpus aliquo modo moveri, viſcera & membra calore ſuo fovere, frigidum denique circum praecordia in morte concreſcere, neſcire non poterant.

NOTATU autem maxime dignum eſt effatum illud, quo rex ſapientiſſimus concionem ſuam concludit. *Redit*, inquit, *pulvis in terram, qualis fuerat; & ſpiritus ad Deum redit, qui illum dedit.* Quibus verbis, ut videtur, ignorantiae illorum, qui animum ſimul cum corpore interire putarunt, occurrere, & immortalitatem ejus aſſerere voluit.

CAPUT VII.

Nabuchodonosoris regis morbus.

ADEO mirabilia & praeter naturam videntur ea, quae de Nabuchodonosore Babiloniae rege narrantur, ut illum in bestiam revera transformatum fuisse somniarint nonnulli interpretes. Haec autem illi contigerunt: „ Ab hominibus per annos „ septem depulsus inter bestias versabatur, „ herbis more boum pastus; corpus rore „ caelesti tingebatur; pili, & ungues ut a„ litibus, increverunt. Exacto tandem illo „ temporis spatio, ad se rediit, regnique „ sui majestas, aucta etiam dignitate, ipsi „ restituta est. Crimen autem ejus fuerat „ superbia, & Dei contemptus (a).

HAEC omnia ita homini insano & melancholico conveniunt, ut certum mihi videatur regem hunc mente captum in agros migrasse; cumque se in bovem mutatum esse imaginaretur, pecudum ritu herbas comedisse. Est enim, ut infra expositurus sum (a),

(a) Vid. *Dan. Prophet. cap.* IV. & V.

ſum(a), laeſe imaginationis morbus omnis inſania, qua ille laborans ſeptem annos vitam infelix tranſegit. Cultus autem corporis negligentia pili & ungues in longitudinem ultra modum creverunt, unde hi craſſiores facti & incurvati avium ungues referebant. Hanc autem inſaniam *lupinam*, aut *caninam*, appellarunt medici veteres; eaque affectos λυκανθρώπυς, aut κυνανθρώπυς. Quos noctu exire dicebant, imitantes in omnibus lupos, aut canes; monumenta etiam mortuorum praecipue aperire; tibiasque habere penitus exulceratas propter caſus aſſiduos, & caninos morſus(b). Simili modo inſaniviſſe Proeti filiae narrantur; quae, ut ait Virgilius:

Implerunt falſis mugitibus agros (c).

Nam, ut Servius notat, *Juno hunc furorem earum immiſit mentibus, ut putantes ſe vaccas in ſaltus abirent, & plerumque mugirent, & timerent aratra.* Has autem, teſte Ovidio, Melampus medicus

Per

(a) Vid. infra, *cap.* IX. *De Daemoniacis.*

(b) Vide *Aetium*, *Libr. medecin. Lib.* VI. *cap.* II. & *Paul. Aeginet. Lib.* III. *cap.* XVI.

(c) *Eclog.* VI. 48.

Per carmen & herbas

Eripuit furiis (a).

Neque noſtris temporibus ignotus fuit hujusmodi affectus. Cujus inſigne exemplum in agricola Patavino memorat Schenckius; *qui ſibi lupus videbatur, multosque in agris inſiluit trucidavitque, tandemque captus conſtanter aſſeveravit ſe verum eſſe lupum, diſcrimen ſolum exiſtere in pelle cum pilis inverſa* (b).

NOSTRAE autem ſententiae illud forſan obſtare videbitur, quod regi praedictum fuerat hoc infortunium, ita ut mores ſuos corrigendo id praecavere potuiſſet; ideoque ſecundum naturam contigiſſe non ſit veriſimile. Scimus autem tum ea, quae per vindictam exequitur Deus, ſaepe cauſarum naturalium adjumentis peragi. Sic Ezechiae mortem comminatus; precibus ejus victus, vitam illi reddidit, &, ficubus tumori ſuperimpoſitis, fecit morbo medicinam (c). Herodem regem propter ſuperbiam

(a) *Metam.* XV. 325.

(b) *Obſervat. med. rar. de Lycanthrop. Obſ.* I.

(c) Vide ſupra *cap.* V. *p.* 24.

biam vermium erosionibus consumi jussit (d). Pestes denique, quae ad iram divinam ab omnibus fere referuntur, corrupti aëris vitio plerumque originem debere nemo dubitat.

(a) Vide infra *cap.* xv.

CAPVT VIII.

Paralysis.

TRES in sacris Evangeliis memorantur paralytici à Christo sanati (a). Ex his unius, qui tertio loco recensetur, morbum, quoniam in eo singularia quaedam occurrunt, speciatim referam. Narrat itaque Divus Johannes, „ Hierosolymis apud „ oviaricam piscinam jacuisse ingentem ae- „ grotantium multitudinem, caecorum, „ claudorum, tabidorum, aquae motionem „ expectantium. Angelus enim certo tem- „ pore descendebat in piscinam, aquamque „ turbabat; post quam turbationem qui pri- „ mus descendebat, sanus evadebat, quo- „ cunque tandem morbo teneretur. Erat „ autem illic homo quidam annum agens in „ morbo duodequadragesimum. Hunc ut „ vidit Jesus decumbentem, & jam diu de- „ cubuisse cognovit, dicit ei, *Vis sanus fie-* „ *ris?* Cui aegrotus, *Domine*, inquit respon- „ dens,

(a) Vide *Matth. cap.* VIII. & IX. & *Johan. cap.* V.

„ dens, *hominem non habeo, qui me, dum tur-*
„ *bata est aqua, conjiciat in piscinam; interim*
„ *vero dum eo ego, alius ante me descendit.*
„ Tum Jesus, *Surge*, inquit ei, *& ambula.*
„ Atque homo confestim sanus evasit, &
„ sublato suo grabato ambulabat.

STAGNUM hoc, vel quoddam certe ejus loco, religiosi incolae etiam hodie viatoribus ostendunt (a). Sed &, quod magis ad rem facit, Eusebius suo adhuc tempore extitisse eam piscinam, & geminas paludes habuisse testatur, quarum utraque, ut ait, anniversariis imbribus replebatur, altera vero mire rubentem praebebat aquam (b). Causam hujus coloris refert juxta vulgarem opinionem ad sacrificia, quae olim in ea mundabantur. At minime dubito, quin a terra miniata, sive ochra, quae in balneis frequens est, a pluviis certis temporibus decidentibus e fundo sursum lata, & cum aqua commista, ortum habuerit.

NON una res hic torquet interpretes. Disquirunt enim primo, qualis esset ista aqua,

(a) Vide *Cotovici Itinerarium Hierosolymitanum*, *Lib.* II. *cap.* II. *& Maundrell's Journey from Aleppo to Jerusalem*, *pag. m.* 107.

(b) *Onomasticon urbium & locorum Sacrae Scripturae*, *in voce* Βηζαθά.

qua; deinde cur non ſine turbatione vim ſuam exerere poterat; tum quaenam eſſet iſta turbatio; denique de angelo, quisnam ille foret, inter ſe diſſident. Ego, quae de hisce ſingulis dicenda habeo, breviter exponam.

PRIMUM igitur utiliſſimae habebantur ad multos morbos uſu tam externo, quam interno, apud veteres aquae naturam metallicam ſecum ferentes; quae pro varia indole venarum metalli, per quas fluebant, aliis atque aliis morbis accommodabantur. Hinc in reſolutione nervorum *natationes in aqua marina, vel ſalſa, potiſſimum ſi quo loco eae naturales, vel etiam manufactae ſint*, commendat Celſus (a). Et Plinius, *Eſt autem*, inquit, *utilis aqua ſulphurata nervis, aluminata paralyticis, vel ſimili modo ſolutis*. Quin & ſubjungit, *Utuntur coeno fontium illorum utiliter; ſed ita, ſi illitum ſole inareſcat* (b). Idem auctor de fontium quorundam ſcaturigine mira tradit. *In Boeotia*, ut ait, *duo ſunt fontes, quorum alter memoriam, alter oblivionem affert* (c). *In Macedonia duo rivi confluunt, alter ſaluberrimi potus, alter mortiferi* (d). Et alia

(a) *Lib.* III. *cap.* XXVII.
(b) *Lib.* XXXI. § 32.
(c) *Ibid.* § 11.
(d) *Lib.* XXXI. § 19.

alia consimilia His addi potest, quod de fluvio Adonide in terra Bybliorum refert testis oculatus Lucianus. *Ille quotannis colorem amittit, & quasi cruore infectus ipsum pelagus; in quod influit, purpureum efficit*; cujus rei hanc causam addit, quod *per montem Libanum, cujus terra miniata est, deferatur* (a). Neque alienum est observare, in regionibus quibusdam reperiri miras aquarum eruptiones. Connachiae in Hibernia fons est dulcis aquae, in vertice montis excelsi, qui marinos aestus imitatur, bis die deficiens, bisque exundans (b). Lunarem virtutem sentit fons quidam Hungariae, in Comitatu Saros; quem crescente luna augeri, deficiente minui, & in interlunio prorsus deficere compertum est (c), Denique haud rari erant in Palaestina fontes medicamentosi, quorum historias collegit vir literis orientalibus doctissimus, Hadrianus Relandus (d).

ATTAMEN qui pro miraculo hic contendunt, nulla balnea reperiri aiunt, qui omni-

(a) *De Dea Syria.*
(b) Vide *Ortelii Theatr. orbis terrarum.*
(c) Vide *Geo. Vuernherum De admirandis Hungariae aquis.*
(d) *Palestina ex monument. vet. illustrata. pag.* 300. &c.

omnibus quibuſcunque morbis medeantur; nec quae unico tantum ſingulis annis menſe virtutem ſuam exerant; addunt etiam hanc aquam, ab angelo demum turbatam, ſalutarem fuiſſe. Qui aliter autem ſentiunt, plurimas aquas, quae ſalibus metallicis gravidae certis anni temporibus ſalutares ſunt, memorant, quarum limus a fundo ſurſum evectus multis morbis fuit auxilio. Quae natura igitur per ſe efficere poteſt, ad vires ſupra eam poſitas haud recte referri dicunt. Quantum autem de contrariis his ſententiis dijudicare valeam, media quaedam inter utramque mihi vero proxima eſſe videtur.

CENSEO enim piſcinae hujus aquam vim medicatam a coeno, in fundo ſuo haerente, acquiſiviſſe; quod ſalibus metallicis ex ſulphure forſan, alumine, aut nitro, gravidum erat. Haec autem, quum aqua cauſa aliqua naturali, calore forſan ſubterraneo, aut imbribus, turbaretur, ſurſum elevata ei miſcebantur, illis profutura, qui, antequam ſubſediſſent particulae metallicae, in piſcinam deſcenderent. Minime ergo mirum eſt in porticibus, quas quinque habuiſſe dicitur hoc lavacrum, conveniſſe ſemper *ingentem aegrotantium multitudinem, aquae motionem expectantium*; iiſque praecipue morbis laborantium, ad quos illa utilis erat,

rat, caecitate nimirum, nervorum resolutione, & tabe. Neque aliter fieri potuit, quin omni ope contenderent quamprimum immitti; ne forte, limo deorsum lato, de spe sua deciderent. Qui *primus* itaque *descendit*, aquae virtutem experiebatur.

ILLVD autem proxime notandum venit, *Cum esset festum Judaeorum*, Pentecoste nimirum, contigisse id, quod dicitur. Et anniversariam tantum fuisse hanc sanationem ex Eusebio discimus (a). Notum vero est festum illud mense Maio, vel circa initium mensis Junii, celebratum fuisse; quod tempus aquarum salubrium virtutibus opportunum est. Idcirco eo majori studio confluebant huc aegrotantes, ut medicamen arriperent, quo semel omnino quotannis uti licebat.

DENIQVE quod ad angelum spectat, qui *certis temporibus aquam turbasse* dicitur; salutarem hanc stagni virtutem ei tribuunt, qui pro miraculo contendunt. Judaeos autem, si quid rarum & stupendum accideret, cujus causam investigare nequibant, id ab *angelo Dei* factum esse dicere solitos, antea observavimus, Veruntamen iis, quae a natura provenerunt, miraculum istud addere potuit Deus; ut certo solummodo anni tempore, eoque praesertim, quo ad festum

(a) *Loco citato*.

ſtum ſolenne celebrandum gens univerſa conveniebat, ſalutare eſſet hoc ſtagnum; eique tantum, qui primus ingrederetur. Cujus rei (ſi de conſiliis divinis conjectari liceat) ea forſan cauſa fuiſſet; quod ſigno adeo manifeſto delectum ſibi populum Deus, ut promiſerat, antequam Meſſias adveniſſet, ſe non prorſus deſerturum, teſtari dignaretur.

AD ſummam igitur, ſalutaris haec aquae vis, quae natura ſua eſſet medicinalis, a Deo ita diſpoſita fuiſſe videtur, ut ſimul praeſentiae ſuae populo Judaico teſſeram praeberet. Sed clarius illa remedium, verbum ſuum ἀλεξίκακον, huic infirmo ſubminiſtravit Chriſti potentia. Quae eo tunc erat opportunior, quoniam malum id, quod tot annis inveteraverat, naturali remedio vinci non poterat; unde clarius effulſit divina ipſius virtus.

C A-

CAPUT IX.

De Daemoniacis.

DAEMONIACOS, δαιμονιζομένους, in Evangeliis memoratos morbo revera naturali, & illo quidem difficili laborasse, ex descriptis eorum historiis mihi verisimillimum esse videtur. Varie quidem afficiebantur. Nunc enim „ laceratis vestibus nudi „ incedebant, obviis quibusque terrorem „ incutientes, sua etiam corpora saucientes; „ ita furiosi, ut catenis licet compedibus„ que vincti, ruptis vinculis, in locis ma„ xime desertis, & inter sepulchra mortu„ orum vagabundi errarent. Quinetiam a „ multis daemonibus obsessos se esse inter„ dum clamabant, quos etiam ex se in alia „ corpora posse migrare credebant (a). A„ lias ingenti cum clamore „ aut laceraban„ tur (b); aut ex prostratis, at illaesis, „ daemonium exivit (c).

IN-

(a) Vide *Matth. cap.* VIII. vs. 28. *Marc. cap.* V. vs. 2. *& Luc. cap.* VIII. vs. 27.

(b) *Marc. cap.* I. vs. 23--26.

(c) *Luc. cap.* IV. vs. 33--35.

INSANORVM ſunt haec omnia; utrum vero a daemoniis, an vi morbi provenerint, diſceptatur. Id certum eſt, Judaeorum animis iis temporibus vulgo inſediſſe opinionem, occupare ſaepe homines malos genios, illosque miris modis excruciare, & quaſi furiis agitare. Neque enim alius quisquam inter omnes, qui humanum genus infeſtant, morbus tam naturae vim excedere videtur; utpote qui commotionibus animi efferatis, motibusque corporis validiſſimis ſimul & non voluntariis, miſerabiliter divexat. At nihil profecto hic ſacrum, nihil, quod ex male affecta corporis ſanitate oriri non poſſit, reperimus. Illud ut liquido pateat, de inſania quaedam breviter dicenda ſunt; non ea quidem, quae febri acutae conjuncta eſt, illaque remittente deſinit, quam Φρενῖτιδα vocant, & brevis ſemper eſt; ſed illa, quae corpori inhaeret, & morbum facit diuturnum.

EST igitur omnis inſania laeſae imaginationis morbus, qui a mente primum una aliqua in re nimis diu defixa originem trahit. Hinc enim ſequuntur ſolicitudines, & de futurorum eventu animi angores. Et quo majoris in vita momenti ſint illa, in quibus imagines verſantur, eo vehementius homines conturbant; ut in amore & religione fieri videmus, ubi ſpes, metus, deſpe-

desperatio, aliaeque contrariae animi commotiones, sibi invicem succedentes, diverse pertrahunt. Hoc ita se habere nemini dubium erit, qui insanientem saepe memoria constare; res suas, nisi quatenus vanae species mentem percellunt, satis prudenter agere, quin & interdum etiam cum astutia quadam solito majori; depulsis denique medicamentorum vi imaginationibus, sui compotem vitam transigere, animadverterit. In hac igitur aegritudine terrificae primum imagines hominem opprimunt, quas ira & furor anxietatem comitantes insequuntur; unde appropinquantibus dira omnia minatur & intentat, sibi etiam prae angore non raro manus inferens; subinde iterum moestus agit, & invicem se excipiunt rabies animique demissio; multoties vero, praesertim cum morbus fuerit diuturnus, in loca deserta & sola migrat procul ab hominum consuetudine,

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans (a). Qui morbo isto afficiuntur, vitam diutissime haud raro protrahunt. Omnibus enim insanis commune est, ut inediam

(a) *Cicero Tuscul. Disp.* Lib. III. 26. *Qui ex illo Homeri vertit*, Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. *Il.* Z. vs. 202.

diam, frigus, caeli inclementiam, quascunque denique noxas facillime sustineant, ultra quam facile credi possit, corporis robore pollentes. Saepe etiam evenit, ut post longum tempus dementiae superveniat epilepsia. Sunt enim affines hi morbi, neque in hoc casu spes ulla salutis affulget, ut usu compertum habemus. Denique observare oportet, prout corpus huic vel illi noxae magis sit opportunum; ita vel furiosi, vel melancholici, speciem praebere illum, qui hoc morbo laborat.

Daemoniorvm autem ejectiones esse solummodo insaniae depulsiones multi ideo non credunt; quod ea, quae hominibus ita affectis contingunt, vi naturae fieri posse nequaquam videantur. At illi sane in re medica nimis hospites sunt; neque animum satis ad ea attenderunt, quae in aliis aegritudinibus non minus mirabilia quotidie occurrunt. Annon hominem pessundare vehementes animi affectiones saepe experimur? Subitus terror multos interemit, & ipsa quandoque supra modum exultans laetitia fuit exitio. Morbus periculosus ex una corporis sede in aliam ictu oculi citius interdum transit. A morsu canis rabidi venenum humoribus instillatum aliquandiu delitescit; est post aliquot hebdomadas, interdum & menses, vim suam exerens, mala

iis vix minus gravia progignit, quae daemones inferre perhibentur. Quid mirabilius iis, quae in graviditatibus non raro contingere videmus? Foemina in utero gestans, si forte quid appetiverit, & frustra sit, interdum rei concupitae figuram quandam, aut similitudinem, in hac aut illa corporis parte, foetui suo imprimit. Imo, quod majus est, & prodigii instar, subita partis alicujus laesione perterrita matre, ipsa illa pars in infante noxam sentit, & nutrimenti defectu marcescit. Scio hujusmodi omnes historias a medicis nonnullis, quoniam, qui talia fieri possint, haud percipiunt, in dubium vocari. At multa, quae ipse vidi, exempla mihi hac in re scrupulum omnem ademerunt. Tam stupenda autem est facultatis imaginandi vis, ut non minus falsae quam verae imagines afficiant, ubi mens iis assidue sit addicta. Id enim in mulieribus, quae sagae dicuntur, usu comperimus, quae consimili mentis errore captae, cum daemonibus non tantum consuetudinem habere, sed & pacta cum iis se inivisse, saepe imaginantur; idque animo adeo obstinato, ut etiam in judicium vocatae se facinorum, quae nunquam perpetraverint, reas confiteantur, cum ob ea ipsa jam mortis supplicium subiturae sint. Proinde omnibus notum est, quam mirabili-

libus modis in melancholicis mens perturbatur. Hic ex vitro caput ſibi fictum putat, &, ne frangatur, foras prodire metuit. Ille ſe mortuum eſſe credit, & cum mortuis ſine cibo debere verſari. Talia ſexcenta memorantur. Memini me noviſſe virum literatum, qui ſe in ventre infantem geſtare affirmaret, de quo in lucem edendo valde ſolicitus erat. Duos etiam vidi, qui, cum ſoli eſſent, voces ſibi in aures loquentium audire putabant. Neque alia, ut opinor, conditio eſt illorum, qui larvas & ſpectra oculis cernere ſibi perſuadent. Sunt enim deliria quaſi ſomnia vigilantium, & in utrisque pariter mens, pro natura ſpecierum objectarum, diverſimode corpus agitat.

Qvam diverſis igitur modis laeſiones imaginationis, ubi diu inhaeſerint, hominem afficere, totumque calamitoſe admodum pervertere poſſint; ex iis, quae diximus, manifeſto apparet. Nulla autem re tantum perturbari humanas mentes, quantum formidine, nemo ignorat; cujus cauſa eſt amor ſui ipſius omnibus ingenitus. Quare cum, ut rectiſſime animadvertit Cicero, *Nulla gens tam fera, nemo omnium tam ſit immanis, cujus mentem non imbuerit deorum opinio* (a); nil mirum eſt, ſi homines ſcele-rum

(a) *Tuſc. Quaeſt. Lib.* I. 13.

rum conscii numinum timore percellerentur, quorum imperium in res omnes mundanas agnoscebant. Etenim ut bona omnia, & vitae beneficia, diis accepta referebantur; ita mala, & calamitates, in criminum poenam putabantur ab iis immitti. Idololatria autem, ut supra dixi (a), apud Chaldaeos ortum habuit, quae primum quidem in solis lunaeque cultu, deinde vero & in daemonum adoratione consistebat (b). Hi autem ministri divini credebantur; & erant primitus animae heroum & magnorum virorum, qui ob collata in genus humanum aut patriam suam beneficia colebantur. Et a Chaldaeis quidem ad Phoenices, postea ad Aegyptios propagata, ad Graecos deinde, hinc ad Romanos, aliasque demum gentes temporis progressu daemoniaca ista religio pervenit.

Judaei autem, si quid miri faceret natura, ad angelorum supremi Dei ministrorum operam referre soliti, facile in animum sibi inducere poterant, ut diras quasdam crederent aegritudines, quae mentem simul & corpus laederent, & quarum causas cognoscere nequirent, ab angelorum malorum ἐνεργείαις exoriri. Discimus enim ex Philo-

(a) *Cap.* 1. *p.* 3.
(b) Vide *If. Newton. Chronolog. pag.* 160.

lone Judaeo (a), cui etiam consentit Fl. Josephus, *credidisse illos tam malos quam bonos esse angelos*; *bonos Dei ministeriis fungi erga homines, irreprehensibiles & beneficos*; *malos autem execrabiles, & modis omnibus noxios* (b). At illustrius hujus rei testimonium dari nequit narratione morbi, quo correptus est Saulus (c), de quo superius egi (d). Neque maniam tantum & epilepsin, sed & alios etiam morbos nonnullos ad daemonas pariter illi referebant. Ita cum *Jesus hominem mutum furiosum* liberasset *ejecto daemonio*, id fecisse dicitur (e). Cumque alium *furiosum*, *caecum*, & *mutum sanasset*, calumniantes dixerunt Pharisaei, *eum non nisi per Beelzebulem, daemoniorum principem, ejicere daemonia* (f). Et Christus ipse, cum *mulierem quandam spiritum habentem debilitatis jam annos duodeviginti, eamque sic incurvam, ut se erigere non posset, ab illa infirmitate solvisset*, more loquendi tum communi dicit, *Sata-*

(a) *Lib. De gigantibus.*
(b) *De bello Judaic. Lib.* VII. *cap.* 6.
(c) Vide *Regum Lib.* I. *cap.* XVI.
(d) *Cap.* III. *pag.* 19.
(e) *Matth. cap.* IX. *vs.* 32.
(f) *Matth. cap.* XII. *vs.* 22.

Satanam illam annos duodeviginti vinctam habuisse (a).

At non Judaeis tantum, sed & aliis etiam gentibus, in usu fuit insanos pro daemoniacis habere. Hinc apud Herodotum rex Cleomenes dicitur *non ab ullo daemonio ad insaniam redactus, sed consuetudine cum Scythis ebriosus fuisse, & inde, furiosus* (b). Cumque δαιμονᾷν idem significet ac δαιμόνιον ἔχειν, hoc verbo pro *furere* utitur Xenophon (c). Quin & Aristophanes de eodem morbo gravius urgente vocem κακοδαιμονᾷν usurpat, & deterrimum insaniae gradum non μανίαν, sed κακοδαιμονίαν esse pronunciat (d). Hinc etiam, ut notat Aretaeus, *sacer* apud illos dictus est hic morbus, *quoniam daemon aliquis in hominem ingressus esse putabatur* (e). Medici igitur falsae isti opinioni fortiter obsistere necesse habuerunt. Morbos enim a malis geniis inferri sacris ritibus & caerimoniis, non arte medica, depellendos esse vulgo persuasum fuit. Idcirco princeps medicorum Hippocrates, aut aliquis certe ex

(a) *Luc. cap.* XIII. vs. 16.
(b) *Lib.* VI. *cap.* 84.
(c) *Memorabil. Lib.* I.
(d) Vide *Plutum*, *Act.* II. *Scen.* 3. vs. 38. & *Act.* II. *Scen.* 5. vs. 15.
(e) Διὰ τῆς δόξης δαίμονος ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδȣ. *De causis morbor. diuturn. Lib.* I. *cap.* 4.

ex ejus discipulis, scripto perutili libello (a), nullos morbos divinitus accidere docuit; magorum ac praestigiatorum loco habendos esse monens, qui talia in populum spargendo inscitiam suam specie sanctitatis obvelarent.

Caeterum quod ad daemonum hanc in corpora humana potentiam, a Judaeis pariter ac aliis gentibus creditam, spectat, vim divinam in morbis inferendis, ubi caussas naturales habere possint, ad partes trahi non debere, nisi diserte denuncietur eos divinitus immitti, jam antea dixi (b). Nulli enim, quibus miseri mortales cruciantur, tam miri sunt & visu terribiles, quin ex corporis male affecti vitiis ortum habeant. Proinde Deus ipse, si velit, tam caussarum naturalium, quam bonorum angelorum, virtute ad mala cujuscunque generis hominibus infligenda uti potest. Et nemo, opinor, existimabit daemonibus concessum esse, ut homines pro libitu suo furiis exagitent. Sed plura de hac re dicere eo minus necessarium videtur, quod duo apud nos doctissimi theologi tam plene & copiose illam jam antea tractaverint (c).

Vt

(a) *De morbo sacro.*

(b) *Cap.* III. *pag.* 19.

(c) Vide *Works of Jos. Mede*, *edit.* 1677. *Discourse*

Vt finem igitur morbis his daemoniacis imponam, quibus modis eos tractare oporteat, nunc breviter ostendam. Et illud quidem ante omnia est agendum, ut mens cogitationibus iis, quae antea occupaverant, contrariis exerceatur; aliae enim imagines aliis locum cedunt, &, mutatione facta, animus ab eo statu, in quo fuerat, abducitur; ad quod non satis attendunt plerique medici. Ubi id fieri potest, prompte interdum succurritur. Cum autem propter moram diuturnam, quam traxit aegritudo, aut aliam aliquam ob causam, hoc non conceditur; idearum saltem, quae in praesentia sollicitant, vis omnibus modis minui ac frangi debet. Quorundam vani metus sunt levandi, tristesque cogitationes discutiendae. Aliorum vero audacia est coërcenda, in quem finem objurgationibus & minis haud raro opus est. Subiti etiam terrores, qui mentem diverso modo, quam quo agitata est, vehementer perturbent, pro tempore saltem interdum profuerunt. Veteres tormenta quaedam, ut vincula & plagas, praecipiebant (a). Et vincire quidem eos interdum oportet, qui violentius se gerunt, ne vel sibi vel alteri noceant. Tormenta

 vero

Discourse VI. & *Enquiry into the meaning of Demoniacs*, &c.

(a) Vid. *Celsum*, *Lib.* III. *Cap.* XVIII.

vero & plagae ideo minus ſunt neceſſaria, quod animi tam puſilli, & imbelles ſunt omnes inſani; ut etiam acerrime furentes, ſemel aut iterum vincti, quaſi victi ſe dedant, & in poſterum meticuloſi ab injuriis inferendis deſiſtant.

Ad medicinam quod attinet, humores craſſi attenuari, & ſpirituum animalium motus inordinati compeſci debent. Sanguinis igitur detractionibus, vomitionibus, purgationibus, veſicatoriis, & ſetaceis dictis, capitis interdum refrigerationibus, uti oportet. His adjungenda ſunt ea, quae foetido odore nares feriunt; in primis vero *aſa foetida*, *myrrha*, & *galbanum*. Neque raro *camphora* in efferatis ultra modum motibus, & vigiliis, auxilio fuit. Plus autem prodeſt, praeſertim ſi calor febrilis urgeat, *nitrum*, quantum ſtomachus ferre poterit, frequenter adhibitum. Victu denique tenui, & corporis exercitiis, pugnandum eſt. Ea vero moderatio in omnibus exinanitionibus tenenda eſt, ut ne in morbum, quem, inſaniae contrarium, *cardiacum* dixere veteres (a), hoc eſt, corporis imbecillitatem, incidat aeger. Id enim cum ſit, reſolutis viribus, nullus deinceps medicinae locus eſt; ſed homo in perpetuum moeſtus vitam protrahit, heu! nimis plerumque longam.

C A-

(a) *Celſ. Lib.* III. *Cap.* XIX.

CAPUT X.

De lunaticis.

VT medici quidam veteres morbum comitialem ad divinam quandam potentiam, ita insaniam ad lunae vim retulerunt. Lunaticus tamen, hoc est, σεληνιαζόμενος, cujus morbus in Evangeliis describitur, morbo comitiali afficiebatur (a). Is igitur (nam unus tantum disertim memoratur) aut insanus simul erat & epilepticus, quod non raro fit; aut epilepsia ad lunae circuitus revertente, quod frequentissimum est, laborabat. Breviter enim de eo narratur, quod *saepe in ignem, saepe in aquam cadebat.* In hac autem aegritudine homo subito concidit, & quasi mortuus aliquandiu jacet; aut distentis totius corporis nervis, oculis distortis, motisque ex ore spumis, agitatur. Tempore vero interposito ad se redit, mali, quod passus fuit, ne minimum quidem sentiens, perinde ac si nihil sibi accidisset. Sed enim *Jesus increpuisse daemonium* dicitur, *quod exiit, &*

puer

(a) *Matth. Cap.* XVII. vs. 15 *&* 18.

puer sanatus est. Clarius autem epilepsiam passum fuisse hunc puerum ex eadem historia, ab evangelista medico depicta, apparet; qui *aegrum, simul ac corripuit spiritus, clamare, spumasque agentem lacerari & dilaniari*, tradit (a).

Caeterum quod ad illos spectat σεληνιαζομένους, quos cum daemoniacis conjunctos, quasi morbo diverso laborantes, Jesus etiam sanasse dicitur (b); ii aut insani erant, aut insani simul & epileptici, quod, ut modo diximus, non raro contingit. De daemoniis autem jam satis dictum est. Ad lunam vero quod attinet, minime dubium est, quin accessus ejusmodi, ad certa mensis tempora recurrentes, homines impulerint, ut lunarem esse hanc aegritudinem crederent. Revera enim tantam virtutem in eo morbo habet hoc astrum, ut saepe non alio tempore, quam nova vel plena luna, homines illo corripiantur; planeta nimirum vim suam iis causis adjiciente, quae ad noxam hanc inferendam sunt aptae. Id autem qua fiat ratione, alias explicui; ubi aetherem nostrum, pariter ac mare in ae-stus

(a) *Luc. Cap.* IX. vs. 39. *& seqq.*
(b) *Matth. Cap.* IV. vs. 24.

ſtus ſuos, iiſdem vicibus intumeſcere manifeſto oſtendi (a).

Et cauſas quidem naturales habere, minimeque divinum eſſe hunc morbum, jam olim docuit magnus Hippocrates (b). Quanquam enim illis temporibus nondum ſatis patefactae eſſent animalis corporis ſedes interiores, neque bene perſpectae ſanguinis & humorum, liquoris praeſertim, quem nervi ferunt, proprietates; ſagaci tamen ingenio & uſu inſtructus plurima, tam ad naturam gravis hujuſce mali cognoſcendam, quam ad ejus ſanationem pertinentia, recte propoſuit. Hanc enim aegritudinem in cerebro ab humorum copia oriri, ſapientiſſimus ille ſenex monſtravit; ideoque ſine incantamentis & magicis artibus, quae ad eam depellendam tunc in uſu erant, illa, quae exſiccant, & exuperantem materiam minuunt, in primis ei mederi docuit.

Postquam autem ſaeculis ſequentibus crebrior medicamentorum uſus invaluerat, contra terribilem hunc morbum excogitata ſunt remedia, & nonnulla quidem foeda nimis & horrida; qualia ſunt jugulati gladiatoris epotus calidus ſanguis, carnes humanae

manae

(a) Vid. *Lib. De imperio ſolis & lunae*, *Cap.* I. & II.

(b) *Lib. de morbo ſacro.*

manae vel equinae, animalium quorundam testes & veretra, aliaque his similia (a); quasi, quae naturae sunt adversa, tanto ejus vitio contraria esse debeant. Ita enim saepe fit, ut, ubi deest rationalis medicina, inepta quaevis & temeraria tentetur. At circumforaneis tantum medicis, & aniculis, istiusmodi experimenta conveniunt. Quanquam ne nostris quidem temporibus a sordibus in hisce casibus ars nostra satis abhorrere videtur; cum stercora adhuc avium quarundam, & ungulae quadrupedum, aegrotis saepe devoranda praebeantur. Mirari autem subit, cum chemia jam ex corporibus salia & principia sua maxime actuosa elicere docuit; cur pura haec potius in usum adhibere, quam crassam simul & faeculentam, cui inhaerent, materiam, stomacho semper ingratam, nonnunquam & noxiam, in os ingerere medici nolint. At majora his auxilia expetit difficillimus iste morbus, nec eadem ubique, sed pro temperamentorum corporis diversitate alia atque alia. Ea autem, quae plerunque conferunt, breviter hic tradam.

SANGVIS, prout vires ferent, iteratis vicibus mittendus est, quo impetus ejus coër-

(a) Vid. *Cels. Lib.* III. *Cap.* XXIII. & *Cael. Aurelian. Lib.* I. *Cap.* 4.

coërceatur. Vomitu interdum, purgatione per alvum crebrius, uti decet. In primis autem superantem materiam a capite subtrahere oportet, quod praestant *emplastra vesicatoria*. Commodius vero idem fiet, si cutis medicamento caustico prope occipitium ita aduratur, ut per fonticulum perniciosus humor assidue prorumpat.

Et haec quidem accessuum vim frangunt; ad ipsam vero causam tollendam, ubi id fieri potest (non enim semper conceditur) alia praesidia requiruntur. Hanc enim in humore isto, qui nervos corporis irrigat, quem spiritus animales vulgo appellant, sedem praecipuam habere manifestum est. Quibus autem modis in hujusmodi aegritudinibus is afficiatur, investigare irritus, ut opinor, foret labor. Sed enim cum, ut alias docui (a), ex partibus constet tenuissimis, quae ex sanguine in cerebrum derivantur, magnamque elasticae istius materiae, per orbem universum diffusae, portionem in se recipiunt, & implicitam tenent; quin corporis vel animi quodam vitio ita corrumpatur, ut officiis vitae exequendis jam minus idoneus, motus animales omnes non ad imperium voluntatis, sed effraenato quodam impetu & inordinato peragat, ne-

(a) *Account of poisons*, *third ed. the Introduction.*

nequit ſane dubitari. Remedia autem, quae pravae huic ſpirituum animalium conditioni emendandae conducunt, ea ſunt praecipua, quae humores attenuandi, & per ſudores e corpore propellendi, vi maxima pollent. Haec inter excellunt *radix valerianae ſylveſtris*, *caſtoreum Ruſſicum*, *gummi graveolentia*, & *cinnabaris nativa*, non parce, ſed larga ſatis copia, quotidie aſſumpta; ita tamen, ut medicamenti purgantis uſus aliquando iis interponatur, ex quibus haud aliud praeſtantius eſt antidoto *hiera picra*, facta nimirum ex hac; vino affuſo, tinctura. Celebratum enim a longo tempore *viſcum quercinum* inutile lignum eſſe, jamdudum experientia compertum habeo. Neque id mirum, cum guſtatu vel odoratu vix quicquam virtutis in eo deprehendatur, & Druidarum veterum religioni commendationis ſuae originem unice debeat. Quocirca inter frivolas res iſtas numerari oportet, quas vana ſuperſtitio in artem medendi invexit; niſi forte falcem auream, qua demetebatur, candidam ſacerdotis veſtem, taurorum candidi coloris ſacrificia, & alia id genus inania, ad ſanandum conferre aliquid, ſibi quis perſuaſum habeat (a).

C A-

(a) *Plin. Hiſt. Nat. Lib.* XVI. §. *ult.*

CAPUT XI.

Sanguinis muliebris profluvium.

MEMORAT Divus Matthaeus, Chri-
„ ſtum mulierem quandam, quae
„ ſanguinis profluvio duodecimum labora-
„ bat annum, verbo ſanaſſe (a). „

QVAERITVR itaque, cujuſmodi foret iſte morbus. Cum dicitur autem γυνὴ αἱμοῤῥοῦσα, ſanguinis fluxum ex partibus naturalibus fuiſſe opinor, quem ῥόον αἱματώδη appellat Hippocrates (b), & longum neceſſario eſſe obſervat. Unde duodecim jam annos miſella haec eo laborans, nulla arte ſanabilis jure cenſeri poterat.

(a) *Cap.* IX. vſ. 20.
(b) *De morb. Lib.* I. *Sect.* 3.

CAPVT XII.

Debilitas dorsi cum ſpina rigida.

„ ERAT mulier quaedam ſpiritum habens debilitatis jam annos duodeviginti, eaque ſic incurva, ut ſe erigere prorſus non poſſet; cui manus impoſuit Jeſus, & ſoluta eſt ab infirmitate, atque protinus correcta (a). „

Συγκύπτουσα erat haec mulier, ſive *cernua*; non valens ἀνακύψαι, ſive *caput attollere*. Spiritus autem iſte, pro more loquendi Judaeis uſitato, erat ipſe *Satanas*. Nam ita mox ad collegii magiſtrum, indignantem illam ſabbato ſanatam eſſe, Chriſtus ipſe loquens ait, *hanc Satanam annos jam duodeviginti vinctam habuiſſe*. Et eodem plane ſenſu πνεῦμα ἄλαλον vocat Marcus evangeliſta *ſpiritum, qui loquendi falcultatem impediret* (b).

Hoc malum ſaepe iis contingit, quibus lumborum vitio nimis diu vexatis muſculorum fibrae illic contrahuntur, & rigidae fiunt. Veriſimile eſt igitur ab hac ipſa cauſa diuturnum hunc morbum, non alia quam divina ope ſanabilem, proveniſſe.

C A-

(a) *Luc. cap.* XIII. vſ. 11. *& ſeqq.*
(c) *Cap.* IX. vſ. 17.

CAPVT XIII.

Christi sanguineus sudor.

DE Christo ipso narrat Divus Lucas, quod: „ cum esset in aestu contentius orans, sudore manabat simili sanguineis guttis ad terram delabentibus (a). "

Hoc vulgo ita accipitur, ut si ipso sanguine sudasset Servator mundi. Id autem non dicitur. Erat solummodo sudor ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, *sicut sanguinis guttae*; hoc est, guttae sudoris adeo magnae erant, crassae, ac viscidae, ut instar guttarum sanguinis caderent in terram. Ita verba haec intellexerunt Justinus Martyr, Theophylactus, & Euthymius. Observavit tamen Galenus, *Contingere interdum, poros ex multo aut fervido spiritu usque adeo dilatari, ut etiam exeat sanguis per eos, fiatque sudor sanguineus* (b).

(a) *Cap.* XXII. *vs.* 44.
(b) *Lib. De utilitate respirationis.*

CAPUT XIV.

Morbus Judae.

INTER morbos refero nefarii proditoris Christi, Judae scilicet, mortem; de qua eo libentius aliquid dicam, quoniam in diversas super illa sententias abierunt etiam doctissimi sacrarum literarum interpretes. Et quinquaginta circiter abhinc annis duo in academia Lugdunobatava celeberrimi historiarum professores, Jacobus Gronovius & Jacobus Perizonius, nimia cum iracundia, editis libellis, controversiam hanc agitarunt. Non enim semper & usquequaque cultores suos humanos reddunt literae humaniores.

Lis illa hinc orta est. Ediderat Perizonius *Aeliani varias historias* cum notis suis & aliorum, ubi arrepta occasione ab eo, quod de Poliagro tradit Aelianus (a), significationem verbi ἀπάγχεσθαι, quo mortem Judae commemorans utitur Divus Matthaeus (b), diligenter excutit; eamque vocem non

(a) *Lib.* v. *Cap.* 8.
(b) *Cap.* XXVII. *vs.* 5.

non tantum ſtrangulationem, quae laqueo fit, ſed etiam ſummum animi dolorem, quo quis ad mortem fere premitur, & quo confecti necem ſibi ſaepe conſciſcunt, nonnunquam denotare contendit. Hoc aegre ferens Gronovius, qui jam ante libellum *De morte Judae* vulgaverat, quo hominem miſerrimum ſuſpendio voluntario vitam ſuam finiviſſe dixerat, ſtylum mox ſtrinxit, adverſarii rationes convellens, ſuaſque confirmans. Quin & de locutione πρηνὴς γενόμενος a Perizonio diſſentit, quam non de moriente, ſed de jam mortuo tantum, ſive de projecto cadavere, intelligi debere fidenter aſſerit. Divus enim Matthaeus ſimpliciter dicit ἀπήγξατο (a); Lucas autem plenius, πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ (b) hoc eſt, *praeceps factus crepuit medius, & effuſa ſunt ejus omnia viſcera.* Satis igitur liquet, ſi verbum ἀπάγχεσθαι non aliud ſignificet quam *ſtrangulationem, quae laqueo fit*, minime ſecum concordare duos evangeliſtas, niſi cum doctiſſimo Caſaubono dicere velimus; Judam ſe ſuſpendiſſe, ſed, laqueo rupto, decidiſſe in praeceps. At hoc non mortis modum exponit, id quod manifeſte videtur voluiſſe Di-

(a) *Ibid.*
(b) *Act. Apoſt. cap.* 1. vſ. 18.

Divus Lucas; ſed rem tantum levis momenti adjicit, quae poſt illam, aut certe in illa acciderat. Manifeſtum eſt autem per vocem hanc non tantum *ſuffocationem ſupendio factam* denotari, ſed etiam *ſummum animi dolorem*, quo vehementer oppreſſi mortem ſibi haud raro conſciſcunt. *Strangulat* enim, ut ait Ovidius, *incluſus dolor.* Et hoc quidem quamplurimis exemplis, ex auctoribus antiquis allatis, liquido demonſtravit Perizonius (a). Neque minus dubium eſt, quin locutio iſta πρηνὴς γενόμενος, tam de illo, qui *ſponte ſua ſe praecipitem dat*, quam qui *caſu aliquo pronus decidit*, adhiberi poſſit; id quod idem ille prolixe oſtendit.

NON una diſſertatione ſtetit illa rixa. Expenſis autem argumentorum, quae ab utraque parte prolata ſunt, ponderibus, quod dixit Matthaeus cum eis, quae Lucas, aut apud eum Divus Petrus, expoſuit, hoc pacto conciliari poſſe exiſtimo. Proditor iſte miſerrimus, poſtquam Chriſtum morti damnatum vidit, facti ſui poenitentiam agere coepit; hinc mox moerore animique deſperatione correptus, aut vertigine captus (quod in ejuſmodi aegritudine ſaepe evenit) ex alto cecidit pronus; aut, quod probabilius

(a) Vid. *Diſſert. De morte Judae*, & *Reſponſiones duas ad Gronovium*, *Lugd. Bat.* 1702 & 3.

lius videtur, ultro ſe praecipitavit, & illiſo forte ad ſaxum aliquod, vel arboris truncum, corpore, effuſis viſceribus, mortuus jacuit. Matthaeus itaque animi angorem, qui ipſum ad mortem ſibi inferendam adegerat, declaravit; Lucas vero diſerte ac proprie necis illius modum definivit. Non immerito igitur hoc mortis genus in numero morborum (aegrotabat enim animus) cenſeri debet.

CAPUT XV.

Regis Herodis morbus.

INSIGNIS est morbus, quo justo Dei judicio in poenam superbiae correptus Herodes Agrippa exspirasse dicitur. Is enim σκωληκόβρωτος hoc est, *a vermibus erosus*, miseram vitam finivit, ut sacer tradit historicus, cujus verba sic se habent: „ Certo die Herodes regali veste indutus, in „ solio sedens, ad illos orationem habebat; „ & populus divinam esse, non humanam „ vocem acclamabat. Ille vero confestim „ a Domini angelo ictus (quod Deo gloriam non tribuisset) & a vermibus erosus „ expiravit (a)". At Josephus eandem rem narrans *vermes* non memorat; sed torminibus maximis subito correptum, continuisque per quinque dies ventris cruciatibus confectum, periisse scribit (b). Vermes autem, a quibus viscera erodebantur, torminum fuisse causam Divus Lucas nos docuit.

IL-

(a) *Act. Apost. cap.* XII. vs. 23.
(b) *Antiq. Jud. Lib.* XIX. *cap.* VIII. §. 2.

ILLVD igitur singulare in se habuit regis hujusce morbus, quod repente ipsi divinitus fuit immissus (idque illum agnovisse testatur Josephus (a)) caeteroquin alia non desunt verminosi putroris in vivis exempla. Hoc enim morbo avus ejus Herodes, Magni cognomine insignitus, diu laborasse, tandemque consumptus fuisse dicitur (b). Herodotus etiam de Pheretima, Arcesilai Cyrenensium regis matre, meminit, quod vivens vermibus computruerit (c). Atque eodem foedo morbo, exesis genitalibus, periisse traditur imperator Romanorum, Galerius Maximianus (d). Funestos igitur hujusmodi casus non observasse aliqui saltem ex medicis Graecis non poterant. Idcirco ad ulcera σκώληκας ἔχοντα, h. e. *vermibus scatentia*, remedia proposuit Galenus (e). *In abscessibus* enim, inquit, *multoties inveniuntur animalia*, ζῶα, *illis, quae ex putredine generantur, simillima* (f). Et Philoxenus apud Aëtium se aliquando *reperisse* dicit *in atheroma-*

(a) *Ubi supra.*

(b) *Joseph. A. J. Lib.* XVII. *Cap.* VI. §. 5. & *De B. J. Lib.* I. *Cap.* XXXIII. §. 5.

(c) *Hist. Lib.* IV. *in fine*, Ζῶσα εὐλέων ἐξέζεσε.

(d) *Sext. Aurel. Victor. Epitom.* & *Pompon. Laeti Rom. Hist. compend.*

(e) *De compos. medic. per genera*, *L.* IV. *Cap.* 10.

(f) *Lib. De tumorib. praeter natur. Cap.* 4.

matum humore animalia, culicibus, aut muſcis parvis ſimilia (a). Denique Paulus Aegineta haec pellendi etiam rationem docet (b).

PLURA autem veterum teſtimonia in re ſatis manifeſta adducere non eſt neceſſe, cum recentiores etiam medici complures haec eadem obſervarunt. Marcellus enim Donatus virum quendam illuſtriſſimum memorat, cujus ventrem obeſiſſimum ad mortem uſque eroſerunt, atque corruperunt, in cute, pinguedine & humoribus ultra modum diſtenta, nati vermiculi, iis haud diſſimiles, quos in corrupto vetuſtate caſeo occultari videmus (c). Simillima his animalcula, ſimul cum urina ex corpore medici cujuſdam eximii exeuntia, vidit Nicolaus Tulpius, vir non minus arte quam doctrina inſignis (d). Doctiſſimi etiam *Ephemeridum medicophyſicarum Germanicarum* ſcriptores atrocem nobilis cujuſdam Galli caſum enarrant, cui ex corrupto ſanguine dies noctesque cum horrendis cruciatibus, per univerſos fere cutis meatus, oculos nimirum, nares, os, & veſicam urinae, minutiſſima rufi coloris animalcula eruperunt, quorum carnificina miſerrime periit

(a) *Lib.* XV. *cap.* 7.
(b) *Lib.* IV *cap.* 42.
(c) *De hiſt. medic. mirab. Lib.* I. *cap.* 5.
(d) *Obſerv. medic. Lib.* II. *cap.* 50.

riit (a). Apud eosdem quoque ex abscessu in sura puellae orto vermes nigri, scarabaeis haud absimiles, prorepsisse memorantur (b). Ex mammis denique puerperae minutissimos & candidissimos vermiculos cum lacte exivisse iidem auctores testantur (c). Nec omitti hic debent duae consimiles narrationes, quarum alteram Poterius, alteram, qui scripta ejus illustravit commentario, tradidit Fridericus Hoffmannus. Ille colonum curabat, cui ex aperto in genu dextro tumore vermes exiles vivi prodierunt, qui morsibus suis dolorem atrocissimum hac in parte concitarunt. Hic autem artificem quendam vidit, quem cum tumor durus, magnam afferens molestiam, circa venas ani exortus infestaret, hunc iterum atque iterum scalpello chirurgus nullo cum levamine incidit; donec tandem ex ulcere facto vermiculos nigros, aculeis instructos, magna copia foras exemisset (d).

HISTORIIS istis, licet mirae videantur, non est tamen cur quis fidem deneget. Animata est enim, supra quam credi facile possit, omnis rerum natura. Aër, quem spiramus; cibi, quibus vescimur; liquida po-

(a) *Decur.* 2. *ann.* 5. *Append. Artic.* 38.
(b) *Ibid. Artic.* 52.
(c) *Ibid Artic.* 109.
(d) *Poterii Opera cum annotat. Frid. Hoffmanni*, *edita Francof.* 1698, *pug.* 72.

potiſſimum omnia, diverſiſſimi generis animalculis abundant. Ex quibus fieri poteſt, ut nonnulla corporibus noſtris recepta, & in exiguos partium molliſſimarum meatus, veluti in nidos, delata, more lumbricorum in inteſtinis, creſcant, & magnitudinem eorum acquirant. Hinc, obſtructis minimis humorum canaliculis, tumores oriuntur; qui calore ſuppurati & rupti foedam prolem incluſam, vermiculorum ſpecie, effundunt.

NEQVAQVAM igitur interpretibus accedo, qui phthiriaſi, hoc eſt, *morbo pediculari*, conſumptum interiiſſe Herodem autumant. Aliud animal eſt, σκώληξ aliud φθεὶρ; haec ſummam cutem, ille corporis interiora depaſcitur. Neque dubium eſſe poteſt, quin Divus Lucas, & ipſe medicus, vim utriuſque vocis recte intellexerit. Scio tamen morbum ὑπὸ τῶν φθειρῶν, cum eo ὑπὸ τῶν σκωλήκων oriundo, a viris doctiſſimis confundi; quorum illo periiſſe dicitur Pherecydes Syrius (a), ut etiam Lucius Sylla (b). Unde eruditiſſimus Kühnius (c), *tantundem*, inquit, *mihi valet apud S. Lucam* σκωληκόβρωτος, *ac apud Heſychium* (d) φθειρόβρωτος: ideo nimirum, quod pediculi veri ſint vermes.

(a) *Aelian. Var. Hiſt. Lib.* iv. *cap.* 28.
(b) *Plutarch. in ejus vita.*
(c) *Not. ad Aelianum.* (d) *Lib. De vit. philoſ.*

FINIS.